

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансових технологій і підприємництва

«До захисту допущено»

Завідувачка кафедри, д.е.н., проф.
_____ Лариса ГРИЦЕНКО

(підпис)

« _____ » _____ 202__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр

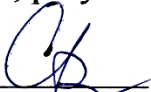
зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-професійної програми «Банківська справа»

на тему: Аналіз ефективності банківської системи України.

Здобувача групи БС-01а

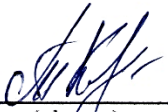
Сергеева Артема Миколайовича

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____
(підпис)

Артем Сергеев

Керівник доцент, к.е.н., доцент Тетяна КУБАХ

_____
(підпис)

Суми 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансових технологій і підприємництва

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувачка кафедри, д.е.н., проф.
_____ Лариса ГРИЦЕНКО

(підпис)

«___» _____ 202__ р.

ЗАВДАННЯ

до кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавр

Здобувача групи БС-01а інституту (центру) ННІ БіЕМ
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Сергеєва Артема Миколайовича

Тема роботи: Аналіз ефективності банківської системи України.

Затверджено наказом по СумДУ № 0580-11 від «24» травня 2024р.

Термін здачі здобувачем (кою) завершеної роботи «25» травня 2024 р.

Вихідні дані до роботи: нормативно-правова база України, статистичні дані і звітність Національного банку України та Міністерства фінансів України, навчально-методичні посібники вітчизняних та зарубіжних авторів, монографічні дослідження, періодичні видання, наукові статті та інтернет-ресурси.

Зміст основної частини роботи (перелік питань для розроблення):

1. Теоретичні аспекти ефективності банківської системи.
2. Аналіз стану розвитку банківської системи України.
3. Оцінка ефективності банківської системи України.

Дата видачі завдання: «08» квітня 2024 р.

Керівник, доцент, к.е.н., доцент Тетяна КУБАХ

_____
(підпис)

Завдання прийнято до виконання «08» квітня 2024 р.

_____
(підпис)

Артем СЕРГЕСВ

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавр
на тему: «Аналіз ефективності банківської системи України»

Сергеева Артема Миколайовича

Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 47 сторінках, список використаних джерел налічує 30 найменувань. Результати роботи містять 9 таблиць, 18 рисунків, а також 6 додатків.

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. В умовах сучасної глобалізації та цифровізації банківська система відіграє ключову роль як головний інфраструктурний елемент в процесі функціонування світової економіки. Таким чином, питання ефективності функціонування банківської системи постає особливо актуально, зважаючи на залежність всіх економічних процесів від банківських установ. Зважаючи на умови функціонування банківської системи та її вплив на українську економіку в умовах воєнного стану, дослідження діяльності банківського сектора та оцінка його ефективності є необхідною умовою для досягнення цілей, які сьогодні постають перед нашою державою.

Мета даної роботи полягає у дослідженні стану розвитку та оцінки ефективності роботи банківської системи України з урахуванням викликів сьогодення.

Методи, що використовувались при формуванні звіту: узагальнення (шляхом дослідження сучасної фінансово-економічної літератури); комплексний підхід; методи статистичного і порівняльного аналізу; методи горизонтального і вертикального аналізу; методи табличного та графічного зображення даних; коефіцієнтний метод; кореляційно-регресійний метод.

Основні результати роботи розкривають теоретичні та практичні аспекти оцінки ефективності функціонування банківської системи України. В ході роботи було розглянуто сутність, актуальність та особливості категорії «ефективність банківської системи». Окрема увага була приділена умовам та цілям, за яких банківську систему можна вважати високоефективною. Разом з цим, в результаті практичних досліджень було проаналізовано сучасний стан та особливості функціонування банківської системи в умовах воєнного часу. Враховуючи тему дослідження, в роботі була проведена оцінка ефективності банківській системі України на основі дослідження таких складових цієї категорії, як прибутковість, надійність (стійкість та стабільність) та перспективність. Також було приділено увагу виявленню факторів які мали значний вплив на результативність діяльності вітчизняної банківської системи.

Ключові слова: ефективність, прибутковість, надійність, стійкість, стабільність, перспективність, банківська система України.

ЗМІСТ

Вступ.....	6
1 Теоретичні аспекти ефективності банківської системи.....	8
2 Аналіз стану розвитку банківської системи України	18
3 Оцінка ефективності банківської системи України.....	34
Висновки.....	49
Список використаної джерел.....	53
Додаток А Структура банківської системи України.....	57
Додаток Б Складові елементи, що входять до ефективності банківської системи та їх сутність.....	58
Додаток В Структура активів банківської системи.....	59
Додаток Г Методика розрахунку коефіцієнтів щодо оцінки фінансової стійкості банківської системи.....	60
Додаток Д Результати кореляційно-регресивного аналізу.....	61
Додаток Е Основні показники діяльності банківської системи України за період 01.01.2020-01.01.2024.....	62

ВСТУП

Сучасне економічне середовище характеризується стрімким розвитком фінансових ринків, а також зростанням ролі банківської системи та її впливу на економіку в цілому. В умовах динамічності та глобалізації економіки, питання ефективності функціонування банківської системи стає особливо актуальним, адже саме від неї залежить стійкість та конкурентоспроможність економіки країни.

В умовах повномасштабного вторгнення, яке сприяє посиленню соціально-економічної кризи в Україні, наявність високоефективної банківської системи є обов'язковою складовою підтримки функціонування країни та її інститутів. Правильний і ґрунтовний процес оцінки ефективності функціонування банківської системи має дозволити визначити сильні та слабкі сторони банківського сектору, а також розробити механізми для його вдосконалення і розвитку.

Таким чином, дослідження ефективності функціонування банківської системи набуває особливо актуального значення для розвитку української економіки.

Мета даної роботи полягає у дослідженні стану розвитку та оцінки ефективності роботи банківської системи України з урахуванням викликів сьогодення.

Відповідно до поставленої мети визначено наступні завдання:

- визначити теоретичну сутність категорії «ефективність банківської системи»;
- дослідити головні ознаки, що характеризують діяльність української банківської системи;
- розглянути особливості, що виникають в процесі оцінки ефективності банківської системи;
- провести аналіз сучасного стану банківської системи України;
- оцінити рівень ефективності функціонування вітчизняної банківської системи;

- запропонувати напрямки підвищення ефективності функціонування банківської системи України.

Об'єктом дослідження є процес трансформації банківської системи України щодо рівня ефективності її функціонування.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти аналізу та оцінки ефективності функціонування банківської системи.

Суб'єктом дослідження виступає банківська система України.

Методи, що використовувались при формуванні звіту: узагальнення (шляхом дослідження сучасної фінансово-економічної літератури); комплексний підхід; методи статистичного і порівняльного аналізу; методи горизонтального і вертикального аналізу; методи табличного та графічного зображення даних; коефіцієнтний метод; кореляційно-регресійний метод.

Інформаційною базою послужили законодавча база України, статистичні дані і звітність Національного банку України та Міністерства фінансів України, навчально-методичні посібники вітчизняних та зарубіжних авторів, монографічні дослідження, періодичні видання, наукові статті та інтернет-ресурси.

Результати апробації основних положень:

1. Рекуненко І. І., Сергеев А. Особливості використання монетарних інструментів національним банком України для впливу на грошовий ринок. Цифрові трансформації та інноваційні технології в економіці: виклики, реалії, стратегії : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції / за заг. ред.: Л. Л. Гриценко, І. В. Тютюнник – Суми : Сумський державний університет, 2022. С. 64–67.
2. Кубах Т. Г., Сергеев А. Дослідження сутності та актуальності категорії «ефективність банківської системи». Цифрові трансформації та інноваційні технології в економіці: виклики, реалії, стратегії : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції / за заг. ред.: Л. Л. Гриценко, І. В. Тютюнник (м. Суми, 27-29 травня 2024 року) / Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту Сумського державного університету. – Суми: Сумський державний університет, 2024.

1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Банківська система є невід’ємною частиною фінансово-економічного сектору будь-якої країни. Вона виконує низку функцій, насамперед інфраструктурних, без яких неможливе функціонування економіки держави. Саме тому наявність високоефективної банківської системи є необхідною складовою для країни, що розвивається.

Вивчаючи категорію «банківська система» її слід розуміти як сукупність різних за організаційно-правовою формою та спеціалізацією банків, інститутів, кредитних установ, а також структурних зв’язків і організаційно-правових відносин, що діють у межах єдиної фінансової системи та загальнодержавного грошово-кредитного механізму [8].

Відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» в Україні функціонує дворівнева банківська система, яка складається з Національного банку України та інших банків, а також філій іноземних банків, що створені і діють на території України відповідно до положень цього Закону та інших законів України [9]. Деякі автори додатково доповнюють структуру банківської системи України уточнюючи види, а саме: системно важливі банки, санаційні тощо (Додаток А, Рисунок А.1).

Враховуючи тематику дослідження, варто акцентувати увагу на функціях банківської системи:

- забезпечення механізму переміщення капіталу в середині країни та поза її межами;
- забезпечення механізму управління ризиками та розробка шляхів їх уникнення;
- забезпечення руху та перерозподілу фінансових ресурсів між суб’єктами господарювання;

- забезпечення, підтримка та удосконалення функціонування платіжних систем в середині країни;
- забезпечення суб'єктів економіки інформацією щодо змін в функціонування фінансової системи для підтримки коректного процесу прийняття рішень [11].

Відповідно до Закону України «Про Національний банк України», основними функціями НБУ є забезпечення стабільності грошової одиниці, фінансова стійкість та підтримка стійких темпів економічного зростання України [12]. Водночас варто звернути увагу на ряд інших функцій які представлені в науково-практичних роботах дослідників (Рисунок 1.1).

Регулювання

- управління сукупним грошовим оборотом
- регулювання грошово-кредитної сфери
- регулювання попиту та пропозиції на кредит

Контроль

- здійснення контролю за функціонуванням кредитно-банківської системи
- проведення валютного контролю

Обслуговування

- організації платіжно-розрахункових відносин комерційних банків
- кредитуванні банківських установ та уряду
- виконанні центральним банком ролі фінансового агента уряду

Рисунок 1.1 – Функції Національного банку України як центрального банку країни

Джерело: систематизовано та складено автором на основі [13]

Слід зазначати, що цей розподіл є розширеним прикладом загальноприйнятого варіанту у фінансово-економічній теорії, де всі вищезгадані функції об'єднуються в 5 основних, виконання яких покладено на будь-який центральний банк, до них відносять: емісія національної валюти; «банк для банків»; банк для уряду; банківське регулювання і нагляд; грошово-кредитне регулювання [1].

Роль Національного банку у забезпеченні ефективності банківської системи розкривається через його здатність впливати на діяльність банківських установ. Регулювання банківського та грошового ринку здійснюється шляхом застосування

монетарних інструментів. Як правило, використання цих інструментів направлене на регулювання грошової маси, тобто, вплив на інфляційні процеси в економіці країни. До монетарних інструментів відносять: операції на відкритому ринку державних цінних паперів, встановлення норм обов'язкового резервування, валютний курс, облікова ставка та інші.

Першим етапом вивчення теоретичних аспектів ефективності банківської системи є формування власного бачення до визначення головного об'єкту дослідження, «ефективність банківської системи».

Зважаючи на розвиток та глобалізацію сучасної економічної теорії, процес формулювання більшості категорії досить сильно ускладнюється. Термін «ефективність» – не є виключенням, це поняття є досить розгалуженим і часто ототожнюється з іншими фінансовими і економічними категоріями, наприклад, «прибутковість» або «рентабельність».

Поєднавши цю категорію з терміном банківська система, стає ще складніше окреслити рамки, в яких можна було б сформулювати чітке визначення поняття «ефективність банківської системи». Тому слід розглянути роботи сучасних вчених-економістів та виділити особливості для формулювання власного підходу до трактування поняття «ефективність банківської системи» (Таблиця 1.1).

Досліджуючи представлені підходи до визначення категорії «ефективність банківської системи» варто відмітити багатогранність охоплення даної властивості. Серед особливостей слід виділити:

- ефективність банківської системи має вплив на фінансову систему та економіку країни в цілому;
- результативність у досягненні поставлених цілей є необхідним індикатором високоефективної банківської системи;
- важливість виконання функцій, що покладені на банківську систему;
- підтримка високої конкуренції в середині банківської системи;
- досягнення оперативних (прибутковість, рентабельність) та стратегічних (перспективність, стабільність) цілей;

- наявність численної кількості внутрішніх та зовнішніх чинників, що впливають на рівень ефективності банківської системи;
- необхідність задоволення ряду соціальних проблем.

Таблиця 1.1 – Наукові підходи до визначення сутності поняття «ефективність банківської системи»

Автор	Визначення
Сениц І.	це результативність її функціонування як основної складової фінансової системи країни та адекватне здійснення нею своїх функцій під впливом макроекономічних, ринкових, правових, організаційних, кадрових, соціальних чинників.
	це відповідність результатів діяльності банківських установ основним соціальним потребам, цілям та інтересам суспільства та окремої людини, яка досягається через взаємодію банківської системи з державою та громадянськістю і виявляється в соціальному ефекті для суспільства
Хайлук С.	властивість, пов'язану зі здатністю своєчасно, безперервно і в повному обсязі в умовах високого рівня зовнішнього та внутрішнього економічного тиску якісно виконувати свої функції, формулювати й адаптувати стратегічні цілі до умов функціонування, що постійно змінюються, та вимог контрагентів, досягати поставлених цілей шляхом використання соціально схвалених засобів за встановленого співвідношення витрат і результатів та забезпечувати довготривалість свого функціонування.
Коваленко В., Коренєва О.	оцінку конкурентних позицій кожного банку на ринку банківських послуг та визначення відповідності ефективності банківської діяльності ефективності інших галузей економіки.
Кишакевич Б., Мажаров Д.	є важливим чинником впливу на вартість фінансового посередництва та загальну стабільність фінансової системи, оскільки банки становлять основу фінансових ринків у країнах Центральної та Східної Європи (ЦСЄ).
Прасолова С.	Є індикатором ефективності та динамічності розвитку фінансової системи країни в цілому
Забчук Г.	Ефективність банківської системи включає в себе два рівні: 1) мікроекономічна ефективність, суть якої полягає у досягненні банківською системою позитивних значень операційної ефективності, рентабельності і прибутковості; 2) макроекономічна ефективність, суть якої полягає у бездоганному виконання функцій банківською системою та створенні умов для досягнення цінової, валютної стабільності і економічного зростання.
Довгань Ж.	ефективне зниження ризиків і забезпечення необхідного рівня прибутковості, що, в свою чергу, забезпечує комерційним банкам конкурентоспроможність на мінливому фінансовому ринку країни.
Штучний інтелект «Gemini»	це комплексна характеристика, яка оцінює здатність банківської системи виконувати свої функції, досягати поставлених цілей та задовольняти потреби всіх зацікавлених сторін.

Джерело: систематизовано та складено автором на основі [2, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20]

Отже, під поняттям «ефективність банківської системи» слід розуміти виконання банківською системою покладених на неї функцій та досягнення завчасно визначених цілей щодо її результативності під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів, що можуть виникати як на вищому, так і на нижчому рівні її функціонування. Ефективність банківської системи має вплив не лише на фінансове середовище країни, а і її економіку в цілому. Серед найважливіших індикаторів ефективності функціонування банківської системи слід виділяти високий рівень прибутковості та конкуренції в середині неї.

Таким чином, ефективність банківської системи включає наступні елементи: надійність; прибутковість; перспективність (Рисунок 1.2, Рисунок Б.1).

Рисунок 1.2 – Взаємозалежність категорій ефективність, надійність, стійкість, стабільність, прибутковість та перспективність

Джерело: систематизовано та складено автором на основі [15]

Важливо зазначити, що всі ці складові тісно взаємопов'язані та впливають один на одного. Тому для досягнення ефективного функціонування банківської системи необхідно забезпечити збалансований розвиток всіх цих складових.

Важливим елементом теоретичного дослідження є визначення актуальності та популярності обраної тематики. Складовими аналізу ефективності банківської системи є прибутковість, стійкість, стабільність та перспективність. За допомоги

програмного забезпечення «Google Trends» можна оцінити актуальність обраної тематики, тому розглянемо популярність цих складових в пошуковій системі Google (Рисунок 1.3).

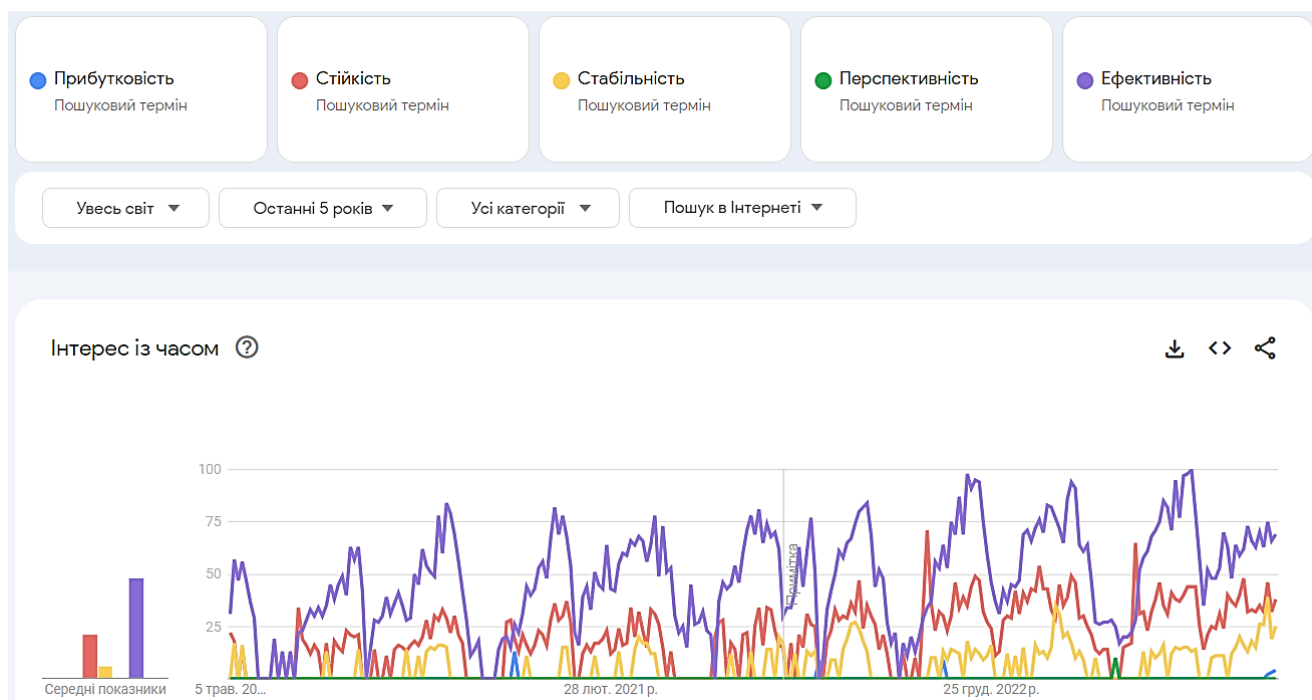

Рисунок 1.3 – Тенденція запитів категорій «ефективність», «прибутковість», «стійкість», «стабільність», «перспективність» за період 2019-2024рр.

Джерело: побудовано автором з використанням Google Trends [3]

Результати дослідження актуальності обраної тематики вказують, що протягом останніх п'яти років в суспільстві існує постійний інтерес до терміну «ефективність» (Рисунок 1.3). Розглядаючи динаміку популярності складових, то найбільшої уваги приділяється термінам «стійкість» та «стабільність», тоді як поняття «прибутковість» та «перспективність» майже не зустрічаються у вибірці запитів пошукової системи Google. Такі результати можуть бути наслідком постійної суспільно-економічної кризи в Україні протягом останніх 10 років, яка змушує суспільство фокусуватися на пошуку варіантів забезпечення власної стійкості та стабільності, а прибутковість та перспективність, в свою чергу, залишаються поза увагою соціуму.

Оцінка ефективності функціонування банківської системи базується на виконанні нею покладених на неї та її структурних елементів функцій. Саме тому

банківську систему можна вважати високоефективною за умови досягнення наступних цілей:

- розвиток з суміжним врахуванням вимог з боку суспільства та самої банківської системи, наприклад, впровадження нових послуг для задоволення потреб клієнтів;
- відповідність характерним особливостям системи за умови впливу внутрішніх та зовнішніх чинників;
- сприяти довговічності та перспективності банківської системи;
- проведення своєї діяльності забезпечуючи оптимальність у співвідношенні витрат і отриманих результатів;
- виконання своїх функцій без негативного впливу на суспільну думку, наприклад, уникнення банківської паніки [15].

При дослідженні даної проблематики виділяють економічну та соціальну складову ефективності банківської системи [14]. В свою чергу, економічну ефективність визначають ряд внутрішніх та зовнішніх чинників (Рисунок 1.4).

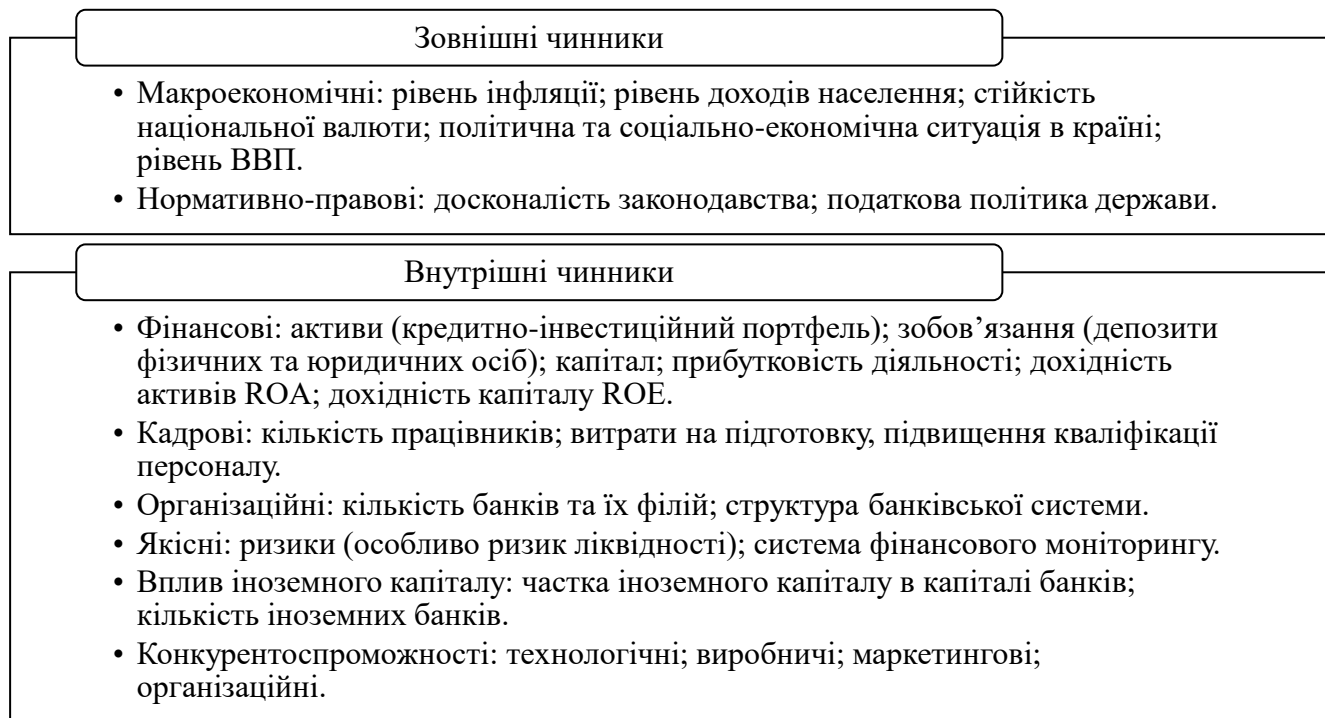

Рисунок 1.4 – Чинники, що впливають на економічну ефективність банківської системи

Джерело: систематизовано та складено автором на основі [14]

В свою чергу, слід розглядати чинники, що впливають на соціальну ефективність банківської системи. Всю сукупність цих чинників поділяють на дві групи за структурним елементом, що впливає на ефективність. Першим елементом є держава, здійснення якою своєї соціальної, податкової та фінансово-кредитної політики може впливати на рівень соціальної ефективності банківської системи. Крім того, державним чинником впливу є рейтингування за різноманітними стандартами ISO. Другим елементом впливу слід вважати банківські установи, які можуть бути факторами існування наступних чинників:

- 1) репутаційні наслідки діяльності банківських установ;
- 2) відповідність законодавчим та податковим зобов'язанням;
- 3) наявність механізму управління банківськими ризиками;
- 4) відповідальність перед клієнтами;
- 5) відповідальність перед партнерами та інвесторами;
- 6) відповідність трендам розвитку екологічної відповідальності;
- 7) розвиток компетентностей персоналу;
- 8) соціальна відповідальність, партнерство та звітність [14].

Оцінка рівня ефективності функціонування банківської системи є фінальним елементом дослідження системи і здійснюється задля фактичного розуміння щодо того, які шляхи розвитку вона має та яких рішень вона потребує для вдосконалення її функціонування.

Ознаками високоефективної банківської системи слід вважати: виконання покладених функцій на Національний банк України з особливим акцентуванням проведення ефективної грошово-кредитної політики із забезпеченням стабільно-стійкого розвитку банківської системи. Водночас без наявності прибуткових, надійних і з достатнім рівнем ресурсного забезпеченням банківських установ, також не можливо говорити про ефективність всієї системи.

В свою чергу, неефективна банківська система характеризується зменшенням рівня прибутковості, ліквідності та фінансової стійкості банківських установ, що функціонують в ній, в наслідок пасивної грошово-кредитної політики в країні. Додатковими ознаками зменшення ефективності є збільшення установ, що

становлять загрозу банківській системі та її репутації через недієвість центрального банку як регулюючого органу.

Статистичне оцінювання ефективності функціонування банківської системи слід робити на основі оцінки співвідношення динаміки абсолютних показників, що характеризують сучасний стан системи, а саме: доходи, активи, власний капітал, зобов'язання та витрати. Вираження цього співвідношення представлено у формулі 1.1.

$$\text{Tr}_D > \text{Tr}_A > \text{Tr}_{VK} > \text{Tr}_Z > \text{Tr}_B, \quad (1.1)$$

- де Tr_D – темп росту доходів;
 Tr_A – темп росту активів;
 Tr_{VK} – темп росту власного капіталу;
 Tr_Z – темп росту зобов'язань;
 Tr_B – темп росту витрат [21].

При виконанні вище представленого співвідношення, можемо стверджувати, що функціонування банківської системи є абсолютно ефективним, а її діяльність супроводжується розвитком всієї фінансово-економічної системи країни. У випадку ж наявності деяких відмінностей у фактично-розрахованому співвідношенні до нормативного, банківську систему не можна вважати високоефективною. Разом з цим вона потребує додаткових досліджень, що могли б вказати на причини таких відмінностей. Наприклад, переважання темпів зростання витрат над доходами вказує на потенційну збитковість системи. У випадку ж, якщо темпи зростання зобов'язань є вищими за швидкість росту власного капіталу, існує потенційний ризик зменшення стійкості і стабільності банківської системи.

Отже, в Україні функціонує дворівнева банківська система, яка виконує функції головного інфраструктурного елементу економіки країни. Національний банк, який знаходиться на першому рівні системи є головним регулюючим органом всієї фінансово-кредитної системи України. Він виконує низку функцій, що спрямовані на регулювання контроль та обслуговування банківської системи та

економіки України. Безперервне виконання цих функцій є одним з факторів, що визначають високоефективну банківську систему. Ефективність банківської системи включає дві складові: економічна та соціальна. Кожна складова має власний перелік чинників, що впливають на неї. Під час оцінки ефективності функціонування банківської системи проводиться дослідження досягнення поставлених цілей, включаючи дотримання статистичних співвідношень та законів функціонування економіки.

2 АНАЛІЗ СТАНУ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Практичне дослідження банківської системи України пов'язане з аналізом сучасного стану та тенденцій її розвитку. Цей етап є необхідною складовою оцінки ефективності функціонування банківської системи.

Дослідження кількості банківських установ, що діють в системі, може показати рівень стабільності та динамічності системи та економіки, в якій вона існує. Збільшення кількості свідчатиме про відкритість такої системи та низькі порогові вимоги для вступу в неї, за такого варіанту можливе зменшення стабільності системи та збільшення ризиків для користувачів банківських послуг. В свою чергу зменшення свідчить про зростання фінансових вимог до банків з боку регулятора, який здійснює вплив на систему задля підтримки її стійкості та контролю за потенційними ризиками ненадійності банківських установ. На Рисунку 2.1 представлена динаміка кількості банківських установ в Україні протягом останніх п'яти років.

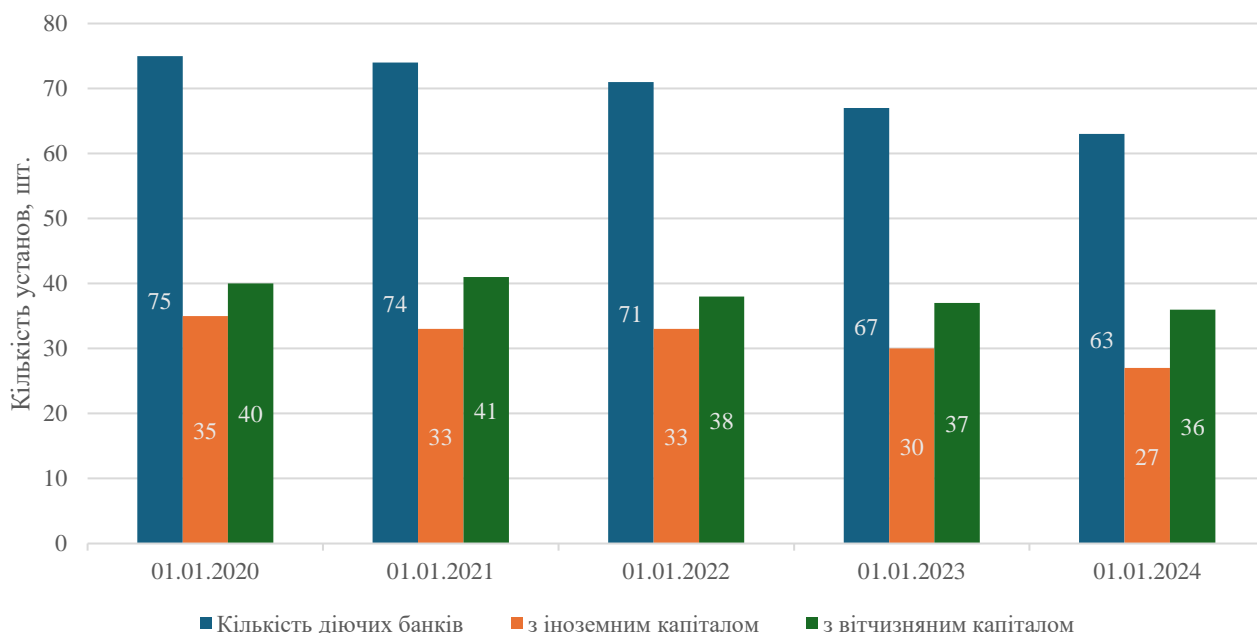

Рисунок 2.1 – Динаміка кількості діючих банківських установ в Україні протягом 01.01.2020-01.01.2024

Джерело: систематизовано та складено автором на основі [22, 23]

Протягом розглянутого періоду спостерігається зменшення кількості банківських установ в українській економіці (-12 шт.). Цей період можна умовно поділити на дві фази: довоєнна (01.01.2020-01.01.2023), коли загальна кількість банків зменшилась на 4 установи по два банки в іноземних та вітчизняних; військовий стан (22.02.2022-01.01.2024), під час якого банківська система втратила 8 установ (6 з іноземним капіталом та 2 з вітчизняним). Тобто за два воєнних роки українська економіка втратила в 2 рази більше банківських установ ніж за розглянутий довоєнний період.

Говорячи про причини, які можуть пояснити таку тенденцію в довоєнну фазу, то слід виділити: зниження дохідності банківської діяльності; політика Національного банку, щодо очищення банківської системи від ненадійних та проблемних банків (відкликання ліцензій на ведення банківської діяльності, ліквідація через ненадійність чи непрозорість діяльності); наслідки кризи після початку пандемії COVID-19. Під час воєнного стану банківська система зіткнулася з низкою викликів, що можуть суттєво вплинути на її ефективність, серед них слід виділяти:

- зниження доходів відносно витрат;
- зростання частки непрацюючих кредитів;
- масова міграція населення за кордон, яка негативно впливає на економічну активність і обсяг операцій в Україні;
- втрата частини персоналу або через міграцію, або через мобілізацію;
- зміни в нормативно-правовому регулюванні банківської діяльності у воєнний час [24].

Таким чином, можна сказати, що динаміка до зменшення загальної кількості банківських установ в Україні вказує на високу частку потенційно-проблемних банків у довоєнний період, які були ліквідовані під час військового стану, а також наявності суттєвого важелю у Національного банку як регулятора банківської системи. Його рішення про ліквідацію деяких банківських установ здійснювались

зادля забезпечення фінансової безпеки як банківського сектора і його клієнтів, так і всієї української економіки.

Однією з найважливіших ознак, що характеризують банківську систему є обсяг фінансових ресурсів, які в ній циркулюють. Саме ці дані можуть показати масштаб діяльності та вплив банківської системи на економіку країни (Таблиця 2.1).

Таблиця 2.1 – Динаміка активів та пасивів банківської системи України за період 01.01.2020-01.01.2024

Показник	Період				
	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024
Абсолютне значення, млн. грн.					
Активи	14 932 978	18 228 405	20 532 323	23 516 780	29 428 055
Зобов'язання	12 933 772	16 133 809	17 977 182	21 358 382	26 460 088
Власний капітал	1 999 206	2 094 596	2 555 141	2 158 399	2 967 967
Темп приросту, %					
Активи	-22,8	22,1	12,6	14,5	25,1
Зобов'язання	5,9	24,7	11,4	18,8	23,9
Власний капітал	37,2	4,8	22,0	-15,5	37,5

Джерело: розраховано і складено на основі звітності Національного банку України [22]

Досліджуючи Таблицю 2.1, спостерігається постійна зростаюча динаміка активів банківської системи. За розглянутий період цей показник зріс майже у 2 рази, до того ж після початку повномасштабного вторгнення на територію України темпи зростання обсягу фінансових ресурсів банківської системи лише збільшилися. В свою чергу, протягом періоду зростали і складові пасивів: зобов'язання зросли на 104,6% за період; власний капітал зростав з меншими темпами (+48,5% за період). Говорячи про щорічні темпи зростання фінансових ресурсів, то варто відмітити зміни, що відбувалися в обсягах власного капіталу банківської системи. За результатами 2022 року ця складова пасивів зазнала значного зменшення (-15,5% порівняно з попереднім роком), що пов'язано із втратами, яких зазнала банківська система в перший рік повномасштабного вторгнення. Тоді як в наступний рік спостерігався максимальний приріст власного

капіталу, що говорить про бажання банківської системи забезпечити власну фінансову безпеку.

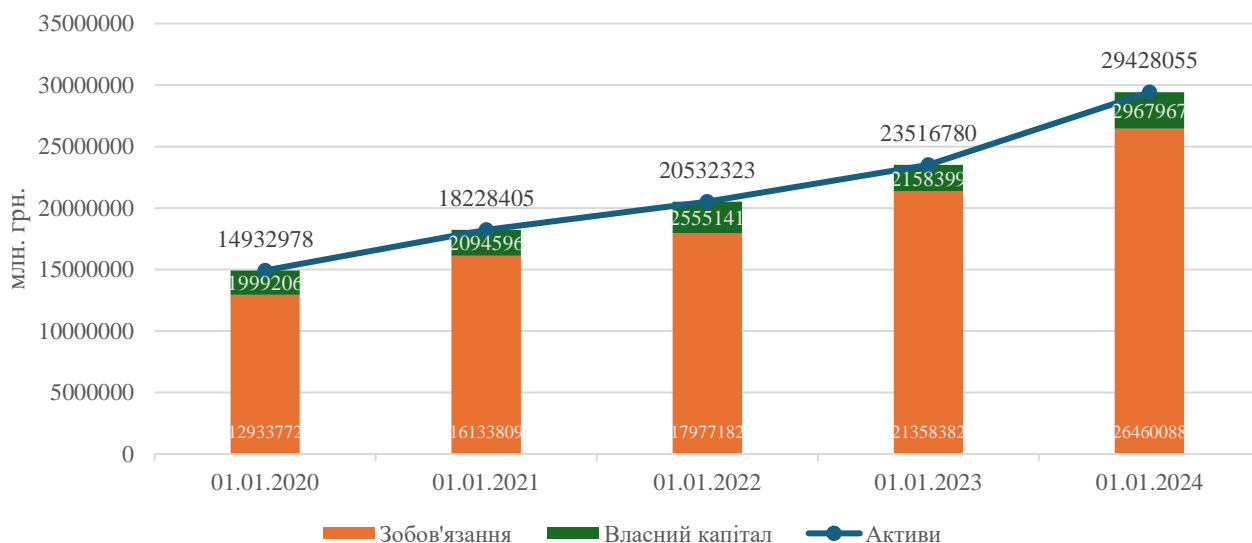

Рисунок 2.2 – Динаміка структури пасивів банківської системи України за період 01.01.2020-01.01.2024, млн. грн.

Джерело: розраховано і складено на основі звітності Національного банку України [22]

Банківській діяльності притаманна особливість щодо структури фінансових ресурсів: більша частина пасивів забезпечена зобов'язаннями (залученими коштами) і лише невелика частина представлена власним капіталом банківських установ. Це можна прослідкувати за даними представленими на Рисунку 2.2: частка зобов'язань в середньому за розглянутий період складає 88,7% в структурі, тоді як власний капітал займає лише 11,3% всіх фінансових ресурсів банківської системи України. Таким чином, зростання активів банківських установ в основному пов'язане зі зростанням зобов'язань. Така особливість банківської діяльності пов'язана з тим, що ресурсна база банківських установ формується за рахунок коштів отриманих від клієнтів банку, юридичних або фізичних осіб. Разом з цим, власний капітал банку слугує буфером або резервним фондом, що використовується як інструмент контролю за ризиками банківської діяльності.

Важливим етапом дослідження ресурсної бази банківської системи є визначення структури активів у розрізі груп банківських установ. На основі цих

даних можна зрозуміти: рівень відкритості банківської системи та економіки країни в цілому до іноземних вливань коштів; рівень централізації фінансових ресурсів в державних банківських установах; рівень активності банківських установ з переважно приватним капіталом. На Рисунку 2.3 представлені дані щодо розподілу фінансових ресурсів банківської системи за групами банківських установ.

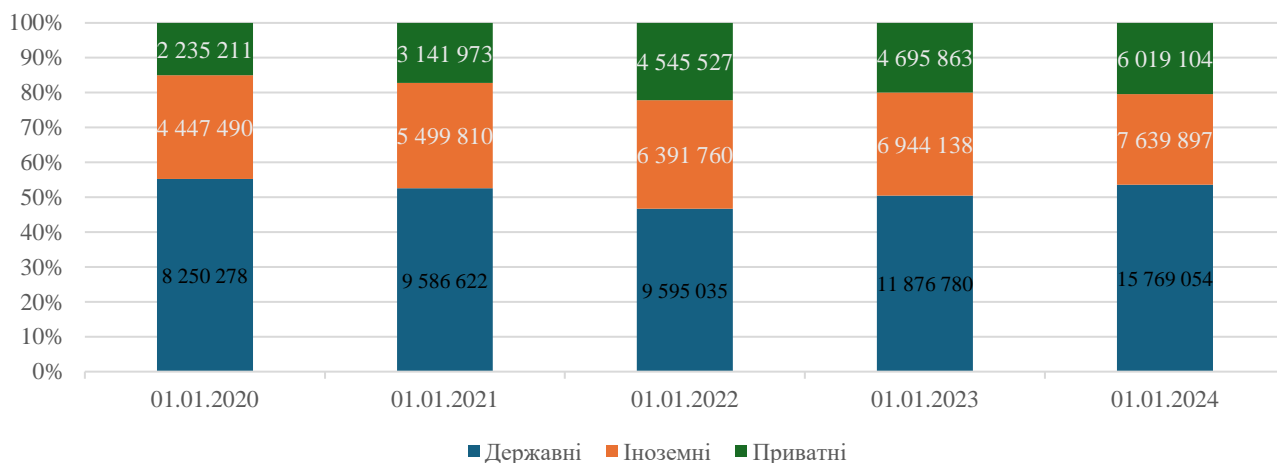

Рисунок 2.3 – Динаміка розподілу чистих активів банківської системи України за групами банків за період 01.01.2020-01.01.2024

Джерело: систематизовано та складено автором на основі [22]

Дослідження Рисунку 2.3 вказує на високий рівень централізації фінансових ресурсів у державних банках, що може бути наслідком більшої довіри до фінансових установ, що мають державні гарантії щодо взаємодії з такими установами. В середньому державні банки володіють 51,7% всіх активів банківської системи. Наступною за часткою групою є іноземні банківські установи, які за розглянутий період займали 29,3% всіх фінансових ресурсів. Такий розподіл свідчить про досить високий рівень відкритості української банківської системи до іноземних вливань коштів. Також варто зазначити, що надто висока частка, що належить іноземним банкам, могла б становити загрозу діяльності банківської системи в майбутньому, адже так вона втрачала б рівень своєї фінансової стійкості та цілісності. Найменшою за часткою групою банківських установ є банки з приватним капіталом, частка яких поступово зростає за рахунок зменшення частки іноземних банків. В середньому протягом періоду приватні банки займають 10,0%

від загального обсягу фінансових ресурсів в банківській системі України. На сьогодні Національний банк визначає 15 банківських установ, які вважає системно важливими, цим банкам належить більш ніж 90% всіх фінансових ресурсів банківської системи. Разом з цим, ці банки на разі утримують майже 90% всіх депозитів отриманих від фізичних осіб банківської системою.

Таким чином, наступним етапом дослідження стане аналіз механізму залучення коштів до банківської системи. Зобов'язання банківської системи на 87,7% (в середньому за період) сформовані за рахунок коштів отриманих від клієнтів (на коррахунках або у вигляді депозитних вкладів) (Рисунок 2.4).

Рисунок 2.4 – Динаміка складу та структури зобов'язань банківської системи України за типом клієнта за період 01.01.2020-01.01.2024, млн. грн.

Джерело: систематизовано та складено автором на основі [22]

За даними Рисунок 2.4 загальний обсяг коштів отриманих від клієнтів має постійну зростаючу динаміку (+123,4% за період). Розглядаючи структуру, то протягом періоду спостерігається майже повна рівність між коштами отриманими від суб'єктів господарювання (51,3% в середньому за період) та фізичних осіб (48,7% в середньому за період). Таке співвідношення може вказувати на високий рівень довіри до банківської системи з боку всіх видів клієнтів та їх бажання зберегти та примножувати власні кошти користуючись депозитними вкладами.

Інший варіант розподілу коштів – за видом вкладу: кошти на вимогу та строкові депозити. Дані щодо динаміки за цим розподілом представлені на Рисунку 2.5.

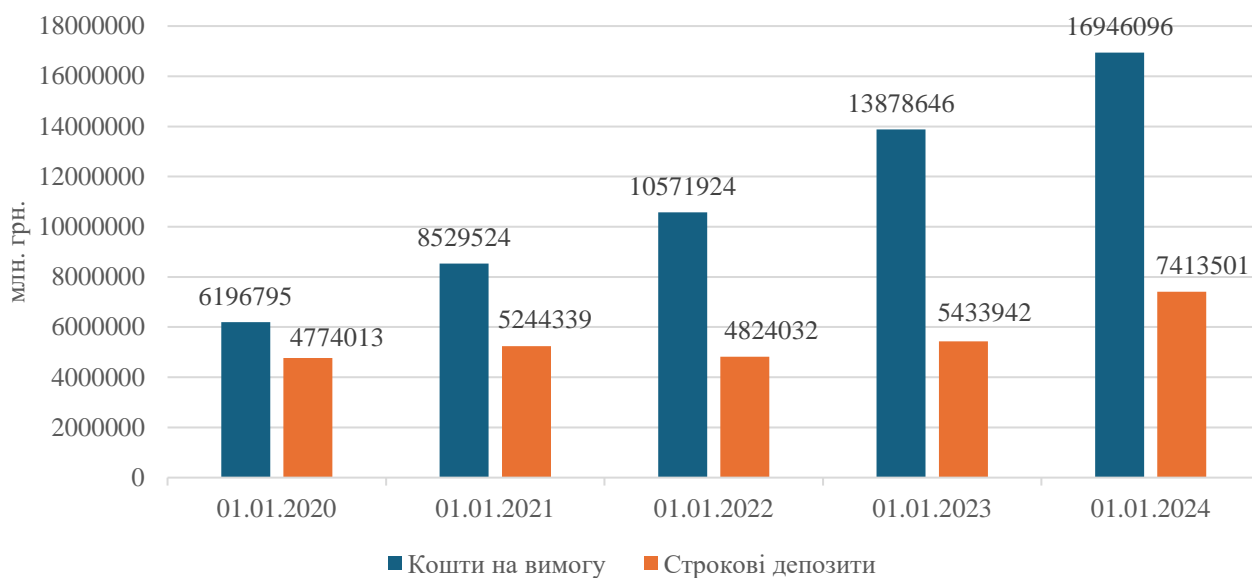

Рисунок 2.5 – Динаміка складу та структури залучених коштів до банківської системи України за видом вкладу за період 01.01.2020-01.01.2024, млн. грн.

Джерело: систематизовано та складено автором на основі [22]

Розглядаючи дані Рисунку 2.5, спостерігається повна перевага коштів на вимогу над строковими депозитами. До того ж цей розрив зростає протягом періоду, якщо станом на 01.01.2020 фінансові ресурси клієнтів були представлені у вигляді коштів на вимогу на 56,5%, а строковими депозитами на 43,5%, то на 01.01.2024 кошти на вимогу складають 69,6% всіх залучених від коштів клієнтів, а строкові депозити – лише 30,4%. Така тенденція свідчить про невпевненість клієнтів, щодо розвитку майбутньої економічної ситуації як в державі так і власній.

Водночас з дослідженням механізму залучення коштів до банківської системи варто розглядати динаміку облікової ставки Національного банку, яка є основним монетарним інструментом для регулювання депозитної та кредитної діяльності банківських установ (Рисунку 2.6).

Дослідження облікової ставки показує декілька екстремумів в її динаміці. Під час більш менш стабільного періоду в економіці України (01.02.2019-22.01.2021)

Національний банк поступово зменшував рівень ставки з 18,0% на початку до 6,0% в кінці цього періоду. Така динаміка є позитивним явищем і свідчить про стабільність економіки та бажання Національного банку знизити темпи інфляційних процесів в економіці. В період з 05.03.2021 по 04.03.2022 рівень облікової ставки почав зростати і в кінці цього періоду склав 10,0%, що мало призвести до зменшення обсягу грошової маси в економіці шляхом скорочення кредитування. Наступним часовим екстремумом став початок повномасштабного вторгнення, після початку якого Національний банк зафіксував облікову ставку на рівні 25,0% (03.06.2022-27.07.2023). Таким чином НБУ намагався спинити високі темпи інфляційних процесів та захистити економіку України. Після 28.07.2023 рівень облікової ставки почали поступово знижувати і наразі він складає 13,5%, що говорить про певну стабілізацію української економіки.

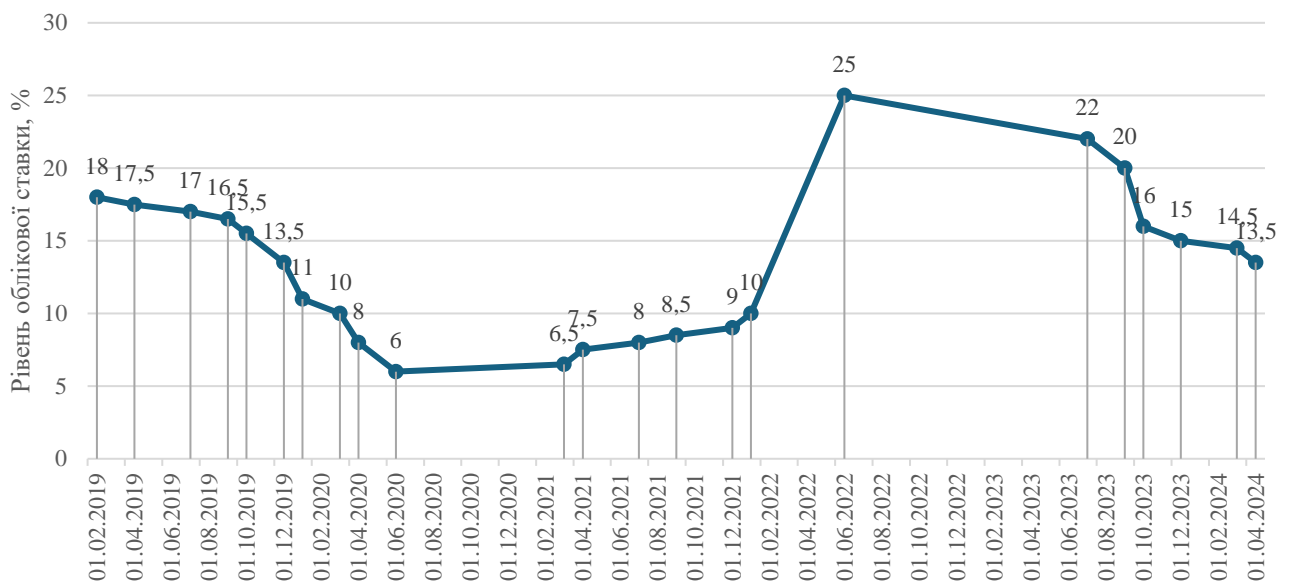

Рисунок 2.6 – Динаміка облікової ставки НБУ за період 01.01.2019-01.01.2024

Джерело: систематизовано та складено автором на основі [22]

Наступним етапом дослідження стане оцінка ситуації з кредитною та інвестиційною діяльністю в банківській системі, шляхом дослідження складу та структури її активів (Таблиця В.1, Додаток В).

Результати дослідження вказують на те, що протягом останніх п'яти років активи банківської системи представлені її кредитним (32,1%) та інвестиційним

(33,5%) портфелем на 65,5% в середньому. Разом з цим, спостерігається наступна тенденція: частка наданих кредитів банківською системою зазнала різкого зменшення після початку повномасштабного вторгнення на територію України (з 37,3% станом на 01.01.2022 до 23,4% на початок 2024 року), паралельно з цим сильного приросту в структурі активів мала частка цінних паперів (01.01.2022 – 31,7%; 42,5% - 01.01.2024). Розглядаючи цінні папери в абсолютних величинах, то їх обсяг зріс більше ніж в 3 рази. Можна виділити дві основні причини для таких змін: зменшення кредитоспроможності населення та бізнесу після початку повномасштабного вторгнення; збільшення обсягу цінних паперів з привабливими відсотковими ставками (ОВДП, депозитні сертифікати НБУ), що випускаються державою для підтримання бюджету. Говорячи про інші складові активів, то особливих змін в складі та структурі не відбувалося.

На Рисунку 2.7 представлена динаміка складу та структури кредитного портфелю банківської системи України у розрізі економічних суб'єктів, що їх отримують.

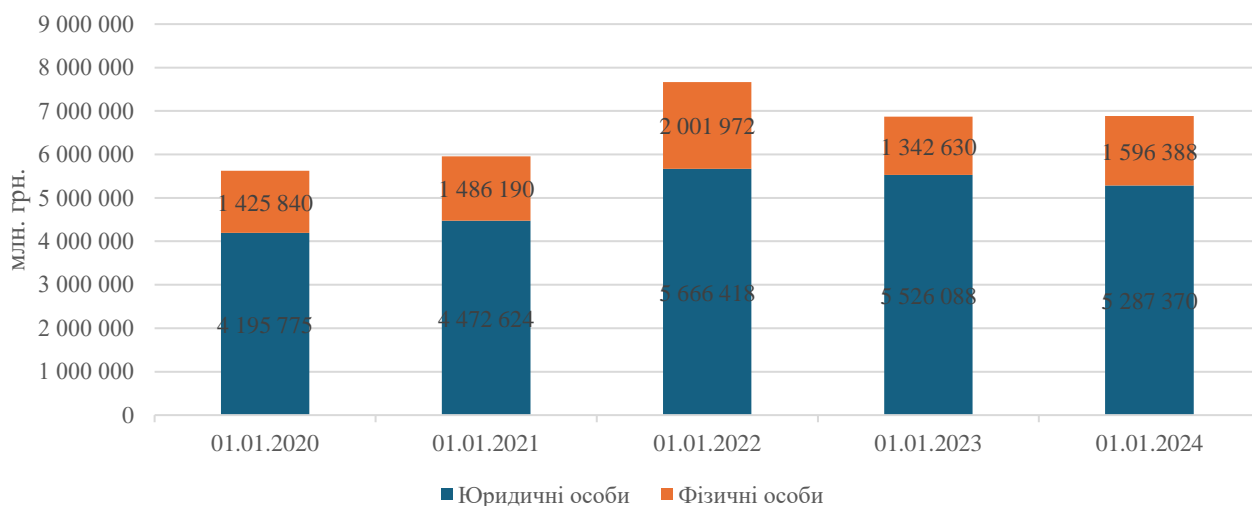

Рисунок 2.7 – Склад і структура кредитного портфелю банківської системи України за період 01.01.2020-01.01.2024, млн. грн.

Джерело: систематизовано та складено автором на основі [22]

Розглядаючи дані Рисунку 2.7 щодо кредитного портфелю банківської системи України, то протягом періоду спостерігається перевага кредитів наданих

юридичним особам (76,2% в середньому) над тими, що були надані фізичним особа (23,8% в середньому). Повертаючись до попередніх висновків щодо зменшення ролі кредитного портфелю в діяльності банківських установ України під час воєнного стану, варто зазначити після 01.01.2022 загальний обсяг наданих кредитів зменшується. Одним з факторів таких змін є збільшення облікової ставки НБУ в цей період, що було виявлено раніше. Така динаміка може потенційно мати негативний вплив на економіку країни, зважаючи на відсутність кредитування суб'єктів господарювання.

Зважаючи на тенденції в загальній структурі активів і динаміку змін в кон'юнктурі кредитного портфелю, слід розглянути можливу причину зменшення впливу кредитування на банківську діяльність – обсяг непрацюючих кредитів (Рисунок 2.8).

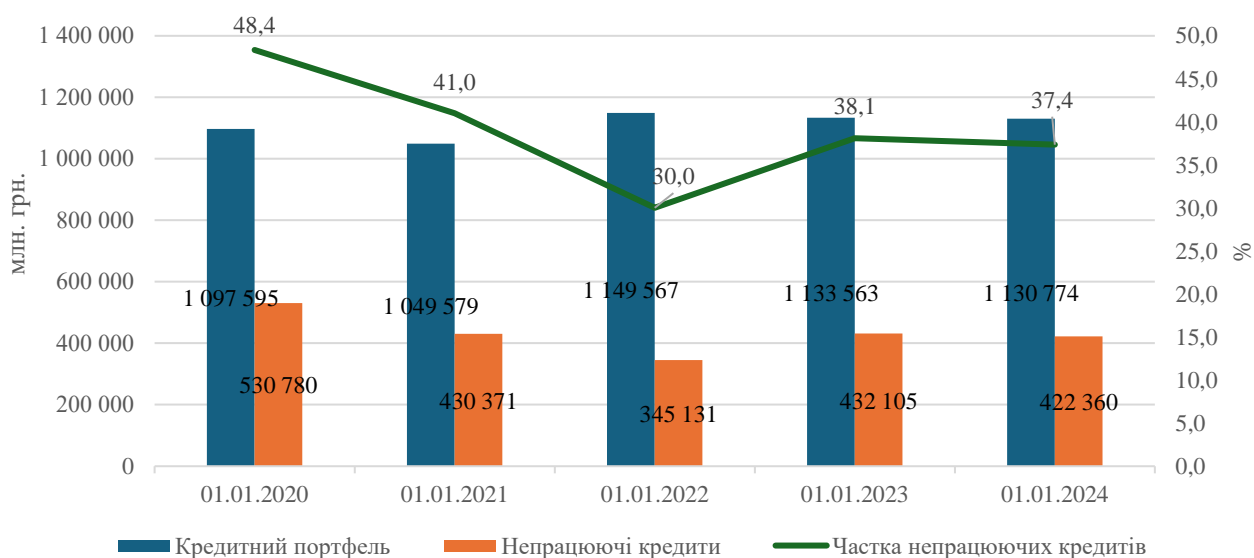

Рисунок 2.8 – Динаміка непрацюючих кредитів в структурі кредитного портфелю банківської системи за період 01.01.2020-01.01.2024

Джерело: розраховано і складено на основі звітності Національного банку України [22]

Динаміка обсягу непрацюючих кредитів протягом розглянутого періоду залишається нестабільною. Протягом періоду 01.01.2020-01.01.2022 обсяг таких кредитів зменшувався як в абсолютних величинах, так і в розмірі частки, яку вони займали в кредитному портфелі банківської системи України. Проте після початку

воєнного стану непрацюючі кредити почали зростати в розрізі обох напрямків аналізу: абсолютні та відносні величини. Проте, зважаючи на умови, в яких проводила свою діяльність банківська система в 2022 році, таке зростання можна вважати допустимим.

На Рисунку 2.9 представлені дані щодо динаміки інвестиційного портфелю банківської системи.

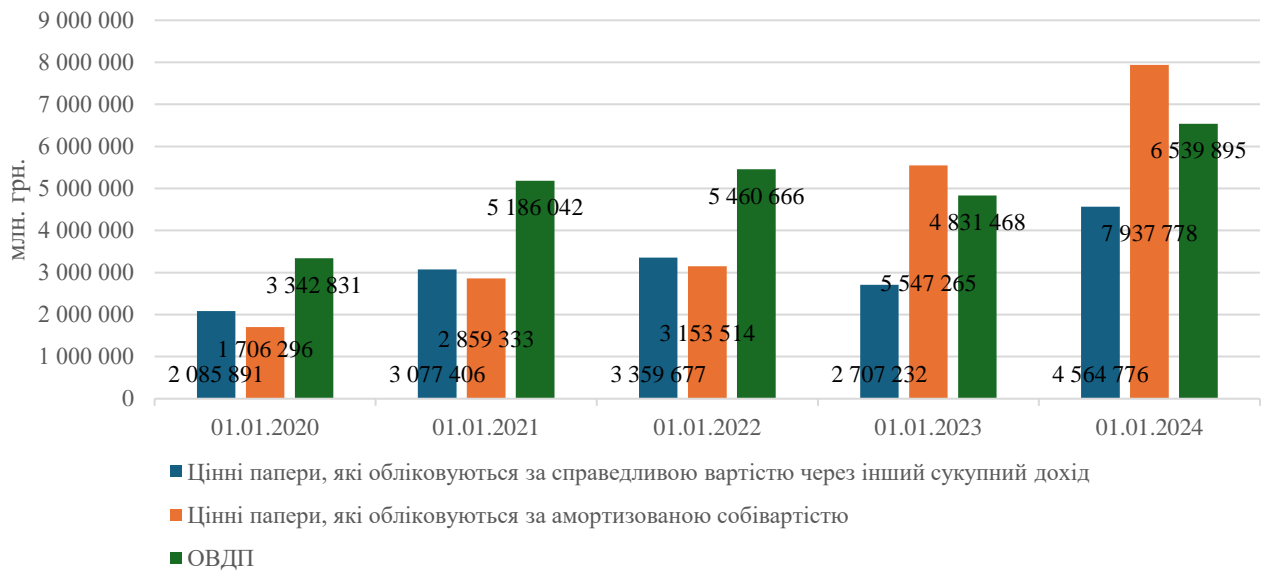

Рисунок 2.9 – Склад інвестиційного портфелю банківської системи України за період 01.01.2020-01.01.2024, млн. грн.

Джерело: систематизовано та складено автором на основі [22]

Відповідно до даних Рисунку 2.9, загальний обсяг інвестиційного портфелю банківської системи зростає (+229,7% за розглянутий період). Інвестиційний портфель представлений цінними паперами, що обліковуються за справедливою собівартістю (45,5% в середньому). Та цінними паперами, що обліковуються за амортизованою собівартістю (54,5% в середньому). В свою чергу, в інвестиційному портфелі банківської системи значну роль мають облігацій внутрішньої державної позики (далі – ОВДП), хоча їх частка не є однорідною протягом періоду. Обсяг ОВДП в абсолютних величинах має позитивну динаміку (+3197064 млн. грн., +95,6% за період), проте їх частка зменшується по роках (01.01.2020 – 88,2%; 01.01.2024 – 52,3%). Таким чином, можна сказати, що збільшення ролі

інвестиційної діяльності в банківській системі України пов'язано не лише зі збільшенням обсягу державних цінних паперів, а і зі зростанням обсягу операцій з цінними паперами, що випускаються іншими економічними суб'єктами (в Україні та поза її межами). Це говорить про збільшення диверсифікації інвестиційного портфелю, що має позитивно впливати на фінансову стійкість та стабільність всієї банківської системи.

В Таблиці 2.2 представлені дані щодо основних складових фінансових результатів банківської системи України.

Таблиця 2.2 – Динаміка основних складових, що формують чистий фінансовий результат банківської системи України за період 01.01.2020-01.01.2024, млн. грн.

Показник	Період				
	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024
Чистий процентний дохід	788 918	848 481	1 176 482	1 516 948	2 014 528
Чистий комісійний дохід	439 610	465 084	579 766	501 728	501 424
Торговий результат	162 254	215 070	-769	434 823	302 635
Інші операційні доходи	81 470	68 129	74 882	81 259	98 998
Інші доходи	37 188	34 682	45 441	32 662	45 007
Всього доходів	1 509 441	1 631 447	1 875 802	2 567 420	2 962 591
Відрахування до резервів	107 137	310 369	34 480	1 212 043	174 109
Адміністративні та інші операційні витрати	771 056	885 704	1 003 921	1 062 604	1 188 512
Всього витрат	878 193	1 196 073	1 038 401	2 274 647	1 362 622
Прибуток до оподаткування	631 248	435 374	837 400	292 773	1 599 970
Витрати на податок на прибуток	47 686	38 107	63 644	73 560	734 518
Прибуток після оподаткування	583 562	397 267	773 757	219 213	865 452

Джерело: систематизовано та складено автором на основі [22]

Головним показником, що представлений в Таблиці 2.2 є «Прибуток після оподаткування», який протягом всього розглянутого періоду має відносно високі значення, проте динаміка є неоднорідною: мінімальне значення – 219213 млн. грн. було зафіксовано за результатами 2022 року, що на 71,7% менше ніж в попередньому році; максимальне – 865452 млн. грн. в результаті діяльності

банківської системи за 2023 рік. Така динаміка говорить, що негативний вплив спричинений початком воєнних дій на території України у 2022 році банківська система змогла подолати протягом лише одного року і вийти на свої максимальні значення прибутку. Разом з цим, слід зважати на те, що в 2023 році всі банківські установи сплатили податок на надприбуток у розмірі 50% від суми чистого фінансового результату [25, 26]. Серед причин зменшення фінансового результату у 2022 році також слід виділяти підвищення рівня обов'язкового резервування (Рисунок 2.10). Говорячи про інші складові, що формують фінансові результати, то більшість з них зростають по роках (як статті доходу, так і витрат), що є наслідком загального економічного розвитку банківської системи та її розширення, що було визначено при дослідженні ресурсної бази системи.

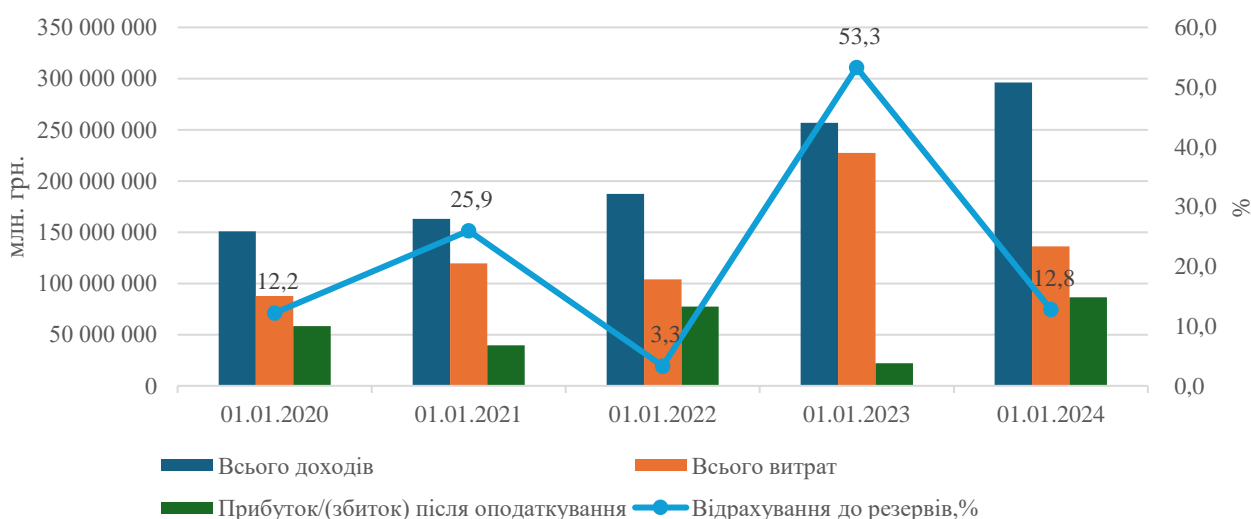

Рисунок 2.10 – Дослідження впливу обов'язкового резервування на фінансові результати банківської системи України за період 01.01.2020-01.01.2024, млн. грн.

Джерело: систематизовано та складено автором на основі [22]

Розглядаючи Рисунок 2.10, прослідковується закономірність щодо взаємозв'язку прибутку банківської системи та обсягу відрахувань до резервів. При зростанні обсягу обов'язкових відрахувань до резервів, зменшується обсяг чистого фінансового результату банківської системи. Тоді як, в роки зменшення обсягу резервування, показник чистого прибутку – зростає. Коефіцієнт кореляції для цих двох показників складає (-0,809), тобто математично підтверджується досить

сильний зворотний взаємозв'язок. Така тенденція вказує на досить високий рівень впливу Національного банку на дохідність здійснюваної діяльності банківськими установами в Україні. Слід також відмітити нестабільність частки, яку складають відрахування до резервів у загальній структурі витрат банківської системи: максимального значення вона набирає у 2022 році – 53,3%, коли банківські установи були вимушені формувати додаткові резервні фонди задля забезпечення високого рівня фінансової стійкості та стабільності; мінімальне значення – 3,3% було зафіксовано за результатами 2021 року, що може говорити про достатність накопичених резервів у попередні періоди.

Останнім етапом дослідження фінансових результатів банківської системи стане аналіз отриманого чистого прибутку системою у розрізі банківських груп (державні, іноземні, приватні). Результати розрахунків представлені на Рисунку 2.11.

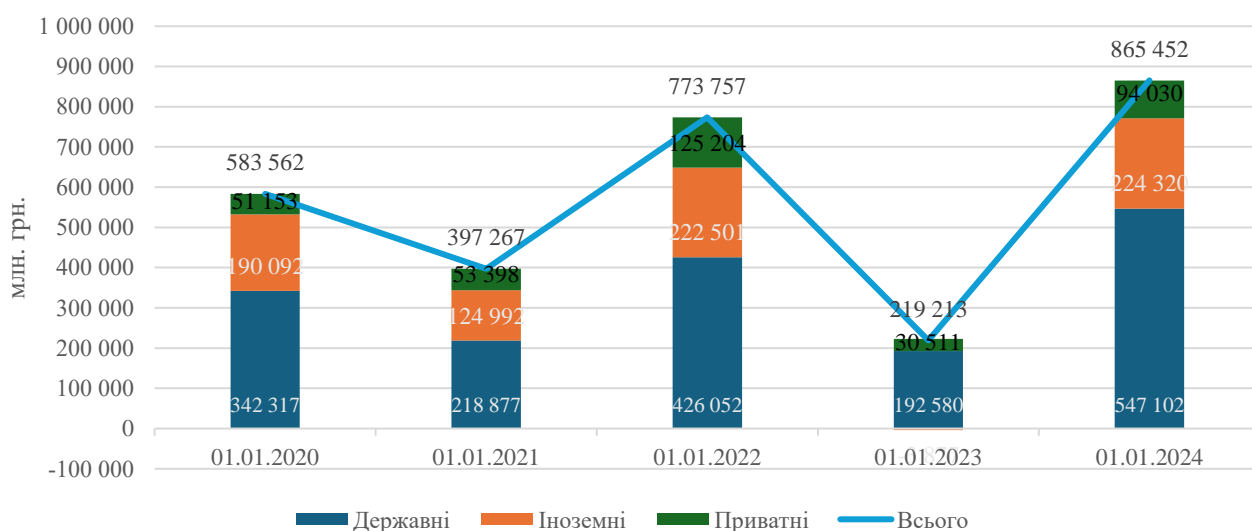

Рисунок 2.11 – Динаміка розподілу чистого фінансового результату банківської системи України за групами банків за період 01.01.2020-01.01.2024, млн. грн.

Джерело: розраховано і складено на основі звітності Національного банку України [22]

Розглядаючи Рисунок 2.11, спостерігається повна перевага прибутку отриманого державними банківськими установами в порівнянні з іншими групами банків. До початку воєнного стану спостерігалось наступне співвідношення (в середньому за період 01.01.2020-01.01.2022): 56,3% – державні; 30,9% – іноземні;

12,8% – приватні. Така динаміка є наслідком найбільшої частки в структурі активів, що належить державним банкам. Проте, в перший рік повномасштабного вторгнення відбулися суттєві зміни, група, що включає іноземні банківські установи, зазнала збитку за підсумками 2022 року, що спричинило зростання ролі прибутку державних банків до 87,9%. Варто зазначити, що станом на 01.01.2024 ситуація майже повернулася до довоєнного співвідношення, а іноземні банківські установи отримали рекордний для себе прибуток за весь розглянутий період.

Для розрахунку нормалі, що характеризує ефективність банківської системи, було використані середньорічні темпи росту необхідних показників за період 01.01.2019-01.01.2024. Фактично розраховане співвідношення має наступний вигляд (формула 2.1):

$$\text{Тр}_Д > \text{Тр}_З > \text{Тр}_{ВК} > \text{Тр}_А > \text{Тр}_В \quad (2.1)$$

$$(1,183 > 1,167 > 1,153 > 1,087 > 1,052).$$

Сформовані у формулі 2.1 результати розрахунків щодо нормалі ефективності банківської системи України, дещо не відповідають запропонованому нормативу. Найвищі темпи росту доходів разом з найменшими темпами зростання витрат демонструють, що система функціонує правильно і є економічно рентабельною. Проте розглядаючи наступні складові співвідношення, то спостерігається переважання темпів росту зобов'язань над темпами зростання активів і власного капіталу, що може вказувати на зменшення фінансової стійкості та стабільності банківської системи в майбутньому. Таким чином, фактична ситуація з ефективністю функціонування банківської системи не є однозначною і потребує додаткового дослідження.

Отже, протягом досліджуваного періоду 01.01.2020-01.01.2024 банківська система України перебуває в стані економічного зростання за рахунок внутрішніх трансформацій щодо ділового портфелю. Не зважаючи на зменшення кількості банківських установ, ресурсна база банків зростає за рахунок формування додаткових резервів діяльності та збільшення обсягу залучення коштів у суб'єктів

господарювання. Протягом аналізованого періоду банківська система зменшила обсяги кредитування, а вивільнені ресурси спрямувала у власний інвестиційний портфель, де особливу роль відіграють державні цінні папери. Така тенденція відома у світовій фінансово-економічній практиці, як «захоплення регулятора». Цей процес є негативним явищем для економіки країни і вказує на проблеми у системі грошово-кредитного регулювання. Він пов'язаний зі звуженням кредитної діяльності банків на користь власного збагачення, що в свою чергу шкодить суспільним інтересам, задоволення яких є одним із обов'язкових завдань ефективної банківської системи. Серед додатково виявлених особливостей варто також відзначити: більша частина ресурсів банківської системи України знаходяться у державних банківських установах; під час воєнного стану зріс обсяг та частка депозитів, що можуть бути достроково зняті клієнтами банківських установ; у 2023 році банківська система повернулася до довоєнного рівня прибутку, не дивлячись на збільшення відсотку податку на прибуток з 18% до 50%; у 2022 році банківський сектор збільшив обсяг відрахувань до резервів більш ніж у 35 разів порівняно з попереднім роком, а частка цього показника у складі витрат банківської системи склала 53,3%.

3 ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Сучасна фінансово-економічна ситуація вимагає від банківської системи України постійного розвитку та адаптації до нових викликів. У зв'язку з цим, оцінка ефективності її функціонування стає вкрай важливою для забезпечення стабільності фінансового сектору країни.

Враховуючи попередні дослідження оцінку ефективності функціонування банківської системи слід проводити в розрізі наступних компонентів:

- 1) прибутковість;
- 2) надійність;
- 3) перспективність.

Оцінка рівня прибутковості і надійності банківської системи розглянемо у розрізі коефіцієнтного аналізу, в свою чергу, складову – перспективність, буде досліджено на основі кореляційно-регресійного аналізу.

Загальноприйнятими показниками оцінки прибутковості банківської системи є коефіцієнти:

- ROA – рентабельності активів, який розраховується як відношення суми чистих фінансових результатів після оподаткування до загального обсягу активів всіх банківських установ
- ROE – рентабельність капіталу, який розраховується як відношення чистих фінансових результатів до суми власного капіталу всіх банківських установ.

Коефіцієнти рентабельності не мають конкретних нормативних значень, адже для цих показників існує лише критеріальна спрямованість до максимізації, тобто, чим більше розраховане значення, тим краще. На Рисунку 3.1 представлені результати розрахунків щодо динаміки показників рентабельності банківської системи України у порівнянні з динамікою абсолютного значення прибутковості – фінансовий результат після оподаткування.

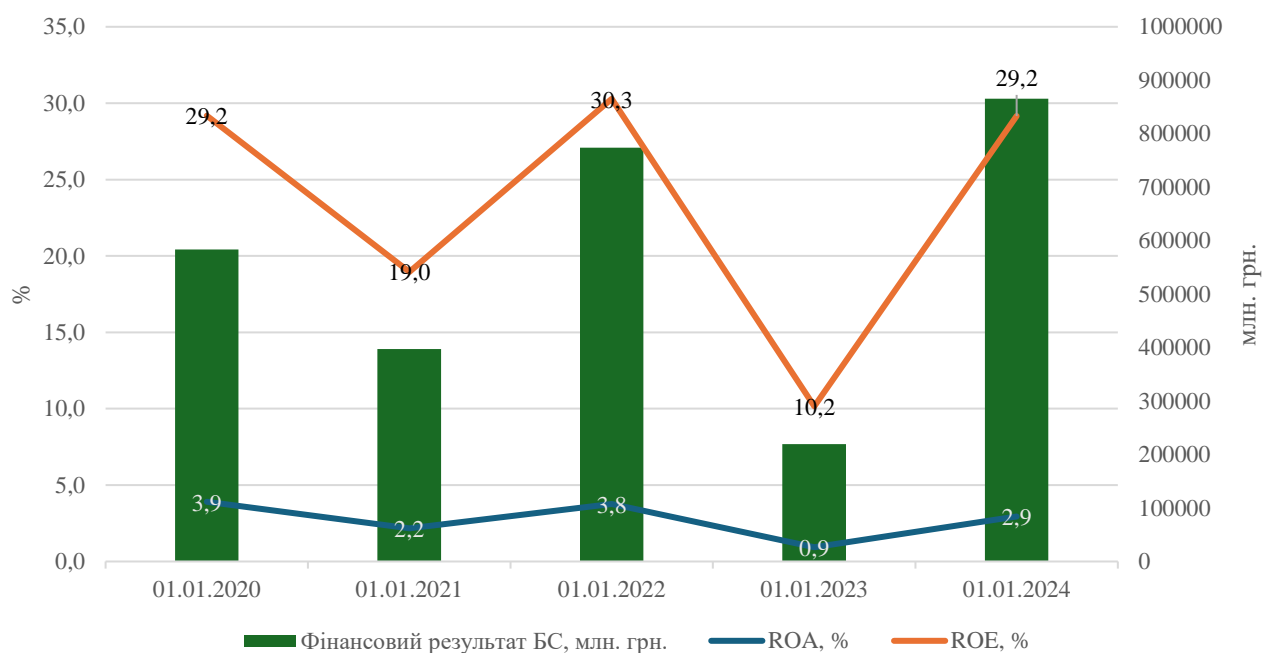

Рисунок 3.1 – Динаміка показників рентабельності банківської системи України за період 01.01.2020-01.01.2024

Джерело: розраховано і складено на основі звітності Національного банку України [22]

Результати розрахунків рентабельності демонструють схожу динаміку для обох показників, крім того, рух цих коефіцієнтів проходить паралельно з показником чистого фінансового результату банківської системи України. В роки, де прибуток зростав, підвищувалися показники рентабельності і навпаки, зменшення прибутку призводило до зменшення коефіцієнтів. Існуюча динаміка для обох коефіцієнтів не є однорідною: максимальні значення показників рентабельності спостерігалися за результатами 2021 року (ROA – 30,3%; ROE – 3,8%); мінімальні ж значення були зафіксовані в рік початку повномасштабного вторгнення на територію нашої країни, коли значного удару зазнала вся економіка України (ROA – 10,2%; ROE – 0,9%). Таке значення коефіцієнту рентабельності власного капіталу у 2022 році є наслідком використання банківськими установами власних фінансових ресурсів задля покриття збитків завданих в наслідок воєнного стану. Проте варто відзначати, що в наступному році банківська система майже вийшла на довоєнні рівні рентабельності діяльності (ROE – 29,2%; ROE – 2,9%),

що говорить про досить високу ефективність функціонування системи в умовах воєнного часу.

Розглядаючи рівень рентабельності активів банківської системи під час воєнного стану, на графіку спостерігається декілька екстремумів, після яких пряма рентабельності або починала рухатись вниз, або вгору (Рисунок 3.2).

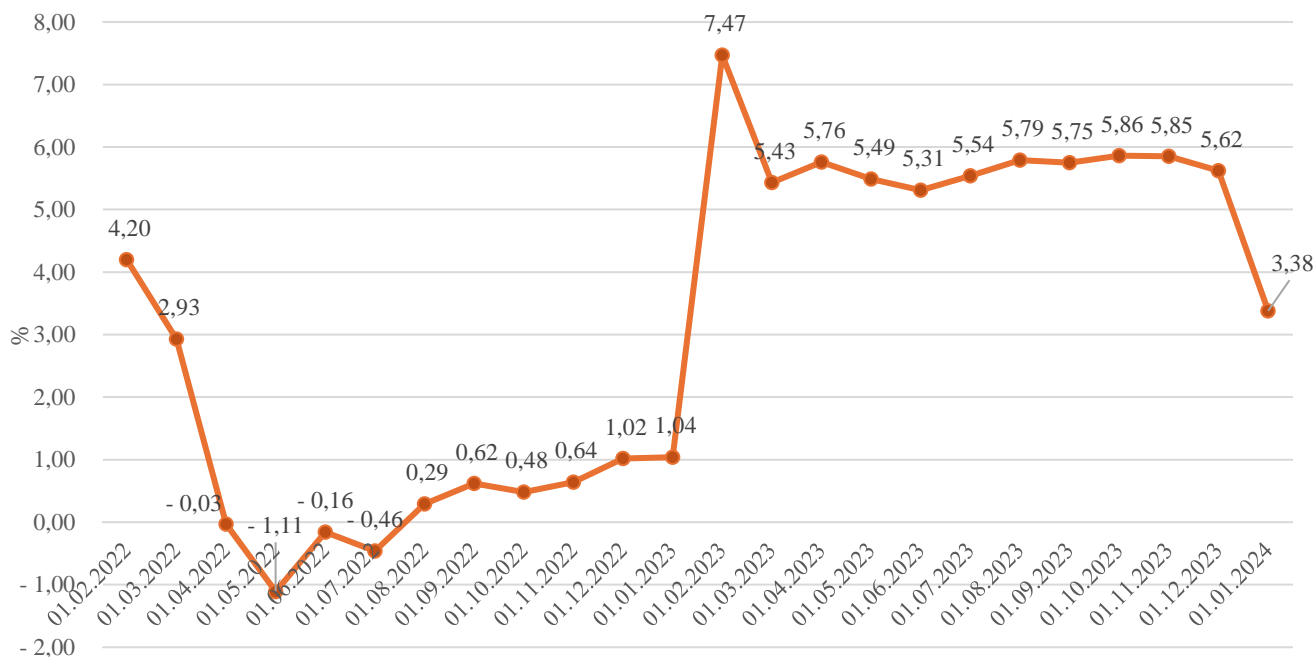

Рисунок 3.2 – Динаміка коефіцієнту ROA банківської системи України під час воєнного періоду, %

Джерело: розраховано і складено на основі звітності Національного банку України [22]

Перша зміна напрямку відбулася після початку повномасштабного вторгнення, коли рівень прибутковості впав з 4,20% (01.01.2022) до -1,11% (01.06.2022). Від’ємне значення також спостерігалось ще протягом двох місяців після цього до 01.08.2022 (-0,46). Тобто в перші пів року після початку повномасштабного вторгнення банківська система України була збитковою. До кінця 2022 року рентабельність діяльності всіх банківських установ піднялася до значення у 1,04%, що дозволило банківській системі закрити рік беззбитковим. Починаючи з 01.02.2023 графік рентабельності банківської діяльності піднявся до рівня 7,47% (в наслідок зменшення рівня резервування банківськими установами) і

протягом всього року був на рівні вищому за 5%, проте річна рентабельність активів за результатами цього року склала 2,9%.

Важливим елементом аналізу прибутковості функціонування банківської системи є дослідження рентабельності окремих банківських груп (державні, іноземні, приватні) (Таблиця 3.1).

Таблиця 3.1 – Динаміка коефіцієнту ROA для окремих груп банків протягом періоду 01.01.2020-01.01.2024

Група банків	Період				
	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024
Державні	4,15	2,28	4,44	1,62	3,47
Іноземні	4,27	2,27	3,48	-0,06	2,94
Приватні	2,29	1,70	2,75	0,65	1,56
Всього	3,91	2,18	3,77	0,93	2,94

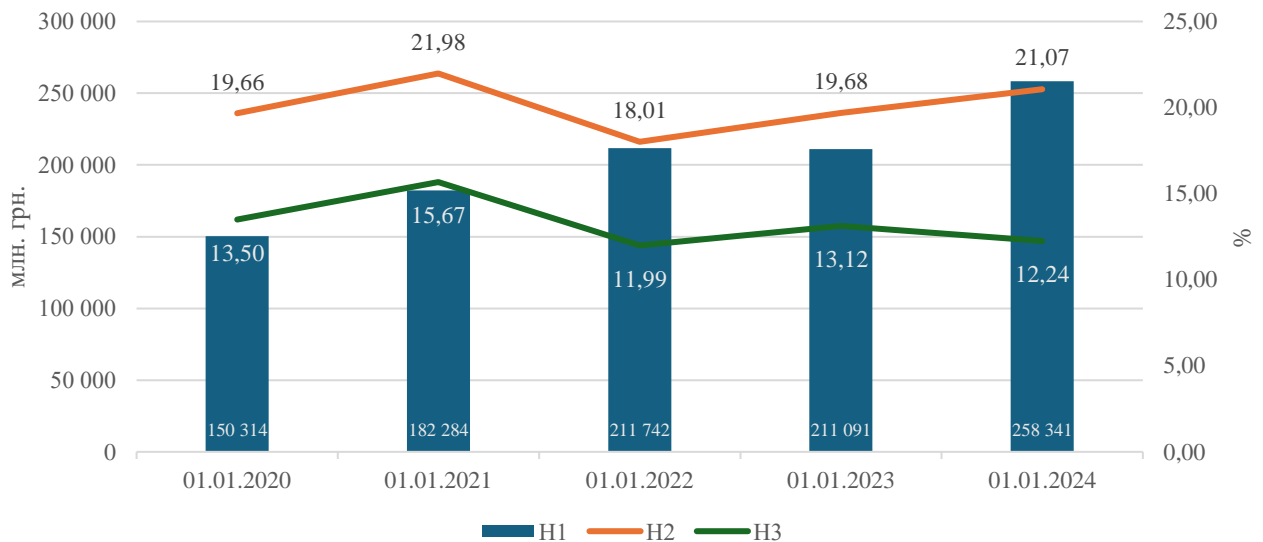
Джерело: розраховано і складено на основі звітності Національного банку України [22]

Аналізуючи вище представлені дані, найвищий рівень рентабельності протягом майже всього періоду належить державним банківським установам. Зважаючи на попередньо проведені дослідження, де було виявлено, що державний сектор банківської системи займає найбільшу частку в структурі активів, а також має найвищий рівень чистого фінансового результату протягом періоду, то ситуація з рентабельністю є закономірною. Досліджуючи ситуацію з іноземними банківськими установами, то рентабельність їх діяльності протягом періоду є досить нестабільною. Якщо за результатами 2019 року прибутковість цієї групи установ була найвищою у вибірці, то в перший рік повномасштабного вторгнення їх діяльність була збитковою. Проте вже у наступному році показник рентабельності іноземних банківських установ дорівнював 2,94%. Приватні банківські установи протягом періоду залишаються найменш прибутковими, проте їх діяльність під час воєнного стану була більш стабільною.

Дослідження рівня надійності функціонування банківської системи ґрунтується на основі оцінки складових стійкості і стабільності. Якщо для дослідження стійкості слід використовувати коефіцієнтний аналіз, то оцінити

рівень стабільності банківської системи можливо лише на основі аналізу динаміки абсолютних і відносних показників, що її характеризують.

На Рисунку 3.3 представлена динаміка нормативів капіталу, що регламентується Національним банком.

Рисунк 3.3 – Динаміка виконання нормативів капіталу НБУ банківською системою України за період 01.01.2020-01.01.2024

Джерело: систематизовано та складено автором на основі [22, 27]

Розглядаючи норматив Н1, який вимірюється у абсолютних величинах і вказує загальну суму регулятивного капіталу банківської установи. Значення цього нормативу для банківської системи України зростає протягом всього розглянутого періоду. Така динаміка говорить про підвищення рівня фінансової стійкості та зниження потенційних банківських ризиків для всього банківського сектора. Також варто зазначити, що виконання цього нормативу є обов'язковою умовою для отримання ліцензії банком для здійснення банківської діяльності в Україні. Показники Н2 (не менше 10%) та Н3 (не менше 7%) протягом періоду відповідають нормативним значенням, що говорить про достатній рівень регулятивного та основного капіталу для банківської системи.

Друга частина нормативів НБУ призначена для оцінки ризиковості кредитної та інвестиційної діяльності банківських установ, динаміка цих нормативів представлена в Таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Динаміка виконання нормативів кредитного та інвестиційного ризику НБУ банківської системою України за період 01.01.2020-01.01.2024, %

Показник	Нормативне значення	Період				
		01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024
Нормативи кредитного ризику						
Н7	не більше 20	94,35	86,82	89,13	17,80	15,53
Н8	–	17,61	19,14	18,60	86,33	63,13
Н9	не більше 25	7,02	4,10	3,71	2,81	1,08
Нормативи інвестиційного ризику						
Н11	не більше 15	0,0002	0,0002	0,0005	0,0000	0,0000
Н12	не більше 60	0,13	0,10	0,17	0,02	0,01

Джерело: систематизовано та складено автором на основі [22, 27]

Виходячи з даних щодо нормативів кредитного та інвестиційного розвитку, можна зробити наступні висновки. Норматив Н7, що призначений для оцінки максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента має бути не більше 25%, тоді як фактична ситуація з показником була дещо інакшою. В період з 01.01.2020-01.01.2022 значення нормативу знаходилося в проміжку 86,82-94,35%, що говорить про наявність високого ризику, що супроводжувала функціонування банківської системи. Проте, протягом воєнного періоду значення показника зменшилися до нормативних задля забезпечення безпеки здійснюваної діяльності. Норматив великих кредитних ризиків (Н8), як і попередній показник не має стабільної динаміки і під час воєнного стану кардинально змінив розрахункові значення. Прийнятним вважається значення цього показника, якщо він не перевищує 8-кратного розміру регулятивного капіталу, у випадку ж перевищення банківська установа зобов'язується значення регулятивного капіталу. Ситуація з нормативом максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9) протягом періоду залишається контрольованою. Значення нормативу має динаміку до зменшення, що вказує на додаткове зменшення кредитного ризику. Показники інвестиційного ризику

протягом періоду відповідають нормативним значенням, що говорить про високу безпеку щодо інвестиційної діяльності, яка тепер є важливою частиною функціонування банківської системи.

Таким чином, дослідження нормативів, що контролюються Національним банком України показало високий рівень фінансової стійкості банківського сектору під час воєнного стану, що говорить про важливу роль НБУ як регулюючого органу в банківській системі України.

Дослідження стійкості кредитного і інвестиційного портфелів банківської системи має супроводжуватись аналізом рівня ефективності їх використання. На основі такого порівняння, можна оцінити на скільки активні операції банківської системи є збалансованими. Наприклад, чи не шкодять нормативи інвестування, ефективному використанню наявних фінансових ресурсів. Дослідження ефективності цих операцій представлено в Таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Оцінка ефективності кредитної та інвестиційної діяльності банківської системи України за період 01.01.2020-01.01.2024, %

Показник	Період				
	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024
Ефективність кредитного портфелю	14,3	7,0	8,1	9,3	5,9
Ефективність кредитів наданих суб'єктам господарювання	16,2	5,1	4,6	4,7	3,9
Ефективність кредитів наданих фізичним особам	8,6	12,4	17,8	28,2	12,4
Ефективність інвестиційної діяльності	-0,3	7,3	8,5	10,6	12,9

Джерело: розраховано і складено на основі звітності Національного банку України [22]

Загальна ефективність кредитного портфелю банківської системи протягом періоду залишається нестабільною, а за результатами 2023 року значення коефіцієнту було найменшим за період (5,9%). Говорячи про розподіл кредитного портфелю за видами осіб, що користуються послугами банківського сектору, то протягом майже всього періоду операції з фізичними особами є більш прибутковими для банківської системи. Крім варто відмітити, що у 2022 році співпраця з фізичними особами для банків стала найефективнішим видом операцій

за весь розглянутий період (28,2%), що може бути наслідком підвищення облікової ставки Національного банку та як наслідок подорожчання споживчого кредитування для населення. Говорячи про ефективність кредитів, що надаються суб'єктам господарювання, то цей вид операцій протягом періоду залишається найменш ефективним. Інвестиційна діяльність, яка під час воєнного стану стала основним джерелом доходів для банківської системи, має постійну зростаючу динаміку прибутковості і за результатами 2023 року склала 12,9%.

Зважаючи на отримані результати щодо оцінки ефективності кредитних та інвестиційних операцій, слід дослідити провести коефіцієнтний аналіз кредитного ризику, механізму залучення коштів, а також загальної стабільності банківської системи. Коефіцієнтний аналіз стійкості банківської системи буде проведений на основі коефіцієнтів, розрахунки яких здійснюють на основі даних Додатку Г.

В Таблиці 3.4 зазначені дані щодо ефективності механізму управління ризиками пов'язаними з кредитною діяльністю банків, що функціонують в банківській системі України.

Таблиця 3.4 – Результати дослідження механізму управління кредитним ризиком банківської системи України за період 01.01.2020-01.01.2024

Показник	Період				
	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024
Коефіцієнт покриття кредитного портфелю власними капіталом	0,36	0,35	0,33	0,31	0,43
Коефіцієнт використання залучених коштів в кредитному портфелі	0,15	0,13	0,14	0,10	0,11
Коефіцієнт якості кредитного портфелю	0,87	0,64	0,40	0,53	0,53
Коефіцієнт активності використання коштів клієнтів в кредитному портфелі	0,51	0,43	0,50	0,36	0,28
Коефіцієнт кредитної активності	0,38	0,33	0,37	0,29	0,23

Джерело: розраховано і складено на основі звітності Національного банку України [22]

Коефіцієнт покриття кредитного портфелю власним капіталом демонструє рівень захищеності кредитної діяльності. Значення цього показника, що були

розраховані показують, що під час воєнного стану рівень покриття 1 гривні наданих кредитів забезпечений власними фінансовими ресурсами банківських установ на 43%, що є достатнім, щоб вважати операцій безпечними. Коефіцієнт використання залучених коштів в кредитному портфелі показує рівень забезпеченості кредитного портфелю власними та залученими коштами, розраховані значення для банківської системи свідчать про те, що в основному банківській установи в Україні проводять свою кредитну діяльність за рахунок залучених коштів. Динаміка коефіцієнту якості кредитного портфелю вказує напевне зменшення забезпеченості кредитного портфелю банківської системи України власними резервами, проте під час воєнного стану значення показника дещо зросли задля забезпечення фінансової стійкості. Розраховані значення коефіцієнту активності використання коштів клієнтів в кредитному портфелю демонструють визначені раніше зміни щодо зменшення ролі кредитних операцій в діяльності банківських установ України на користь інвестиційної діяльності. Останній розрахований коефіцієнт підтверджує раніше зроблений висновок щодо зменшення обсягу кредитної діяльності в діяльності банківської системи.

В Таблиці 3.5 представлені результати розрахунків щодо коефіцієнтів стабільності депозитної діяльності банківської системи України.

Таблиця 3.5 – Результати розрахунків щодо стабільності депозитної діяльності банківської системи України за період 01.01.2020-01.01.2024, %

Показник	Період				
	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024
Генеральний коефіцієнт надійності	15,46	12,98	14,21	10,11	11,22
Ефективність операцій з процентними коштами	2,07	2,35	3,30	3,32	2,95
Чиста процентна маржа	5,28	4,65	5,73	6,45	6,85
Коефіцієнт співвідношення кредитів і зобов'язань	0,43	0,37	0,43	0,32	0,26
Крос-коефіцієнт	2,30	2,71	2,34	3,11	3,84

Джерело: розраховано і складено на основі звітності Національного банку України [22]

Генеральний коефіцієнт надійності вважається прийнятним за умови, якщо він перевищує 5%, в реальності значення розраховані для банківської системи

України коливаються у проміжку (10,11-15,46), що говорить високу забезпеченість ризикових вкладів власним капіталом банківських установ. Показник ефективності операцій з процентним коштами має бути більшим за 1%. Значення, що були розраховані для банківської системи протягом розглянутого періоду перевищують нормативне значення, що говорить про наявність високоефективного механізму управління фінансовими ресурсами в банківському секторі. Чиста процентна маржа може продемонструвати ефективність роботи банку як фінансового посередника, що є однією з головних його функцій. Значення для банківської системи є достатніми, щоб вважати, що вона функціонує ефективно протягом всього розглянутого періоду. Розраховані значення коефіцієнту співвідношення кредитів і зобов'язань протягом всього періоду не перевищують мінімально необхідне значення (0,53), щоб вважати кредитну політику банківської системи ефективною. Фактична невідповідність нормативу може бути одним з факторів потенційних збитків, тобто наявна кредитна політика є не достатньо ефективною. Крос-коефіцієнт має дорівнювати значенню, що перевищує 3%, тоді як результати розрахунків вказують на певну відповідність нормативу в довоєнний період, тобто під час воєнного стану зросла забезпеченість зобов'язань банківської системи наявними робочими активами.

В Таблиці 3.6 представлені розрахунки щодо загального рівня фінансової стійкості банківської системи України.

Таблиця 3.6 – Результати дослідження фінансової стійкості банківської системи України за період 01.01.2020-01.01.2024

Показник	Період				
	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024
Коефіцієнт надійності	0,18	0,15	0,17	0,11	0,12
Коефіцієнт фінансового важеля	6,47	7,70	7,04	9,90	8,92
Коефіцієнт участі капіталу у формуванні ділових активів банку (достатність капіталу)	0,13	0,11	0,12	0,09	0,10
Коефіцієнт захищеності дохідних активів	0,21	0,18	0,18	0,14	0,15
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	3,19	3,80	4,26	5,79	7,27

Джерело: розраховано і складено на основі звітності Національного банку України [22]

Коефіцієнт надійності демонструє рівень забезпеченості залученого капіталу банківської системи власними фінансовими ресурсами. Наявна динаміка щодо розрахованих значень цього показника вказує на певне зменшення рівня забезпеченості, що може негативно впливати на рівень фінансової стійкості. Коефіцієнт фінансового важеля використовують для оцінки здатності банківської установи залучати кошти на фінансовому ринку. Розраховані значення для банківської системи відповідають нормативу, що говорить про стабільність її функціонування. Значення розраховані для показника участі капіталу у формуванні ділових активів банку майже протягом всього періоду відповідають нормативу або ж знаходяться у пограничному проміжку, через що рівень фінансової стійкості можна вважати дещо недостатнім, особливо у воєнний період. Коефіцієнт захищеності дохідних активів є дещо схожим з попереднім показником і вказує на рівень забезпеченості активів, що використовуються в оперативній діяльності, власними фінансовими ресурсами. Фактично розрахована динаміка вказує на достатність власних капіталу. Коефіцієнт мультиплікатора капіталу характеризує ступінь покриття активів акціонерним капіталом зростає по роках, що говорить про перевищення темпів зростання акціонерного капіталу над темпами зростання активів.

Оцінка перспективності, як складової високоефективної банківської системи України, буде проведена на основі кореляційно-регресивного аналізу. Шляхом використання такого методу можна оцінити рівень взаємозв'язку між чистим прибутком банківської системи і факторами, що впливають на нього. Цей метод допомагає зрозуміти, як змінюється одна змінна (результативна) залежно від інших (факторних).

Кореляційний аналіз вимірює силу зв'язку між змінними. Він не показує, яка змінна є причиною, а яка – наслідком, але може допомогти визначити, чи існує взаємозв'язок між ними [4].

Регресійний аналіз використовується для створення моделі, яка описує зв'язок між змінними. Ця модель може бути використана для прогнозування

значення результативної змінної на основі значень факторних змінних, тобто такий метод часто використовується для оцінки перспективності [5].

Отже, як залежну змінну (Y) в роботі визначено – «Фінансовий результат після оподаткування», як головний результативний показник діяльності банківської системи. Незалежними змінними (X) було обрано наступні фактори:

- 1) X_1 – обсяг відрахувань до резервів;
- 2) X_2 – обсяг власного капіталу;
- 3) X_3 – обсяг інвестиційного портфелю;
- 4) X_4 – обсяг кредитного портфелю;
- 5) X_5 – обсяг непрацюючих кредитів;
- 6) X_6 – обсяг коштів отриманих від клієнтів.

На першому етапі проведення кореляційно-регресійного аналізу було встановлено, що між деякими факторами існує кореляційний зв'язок, що не відповідає умові такого методу дослідження щодо незалежності факторів впливу. Тому фактори обсягу непрацюючих кредитів, обсягу коштів отриманих від клієнтів і обсягу власного капіталу – було видалено із кінцевого рівняння регресії. Проте в процесі подальших розрахунків виявилось, що фактор X_4 також негативно впливає на правильність моделі, тому в результаті була побудована двофакторна лінійна модель розрахунку чистого фінансового результату банківської системи України (де Y – це фінансовий результат після оподаткування, X_1 – обсяг відрахувань до резервів, а X_3 – обсяг інвестиційного портфелю). Загальний вигляд регресійної моделі:

$$Y = a_0 - a_1X_1 + a_3X_3 \quad (3.1)$$

де Y – результативна величина;
 a_0, a_1, a_3 – параметри рівняння;
 X_1, X_3 – змінні величини.

За результатами розрахунку регресійної моделі з використанням MS Excel та його функціоналу, було отримано рівняння визначення фінансового результату після оподаткування банківської системи України, вона має наступний вигляд:

$$Y = 445516,6 - 0,491x_1 + 0,041x_3 \quad (3.2)$$

де Y – обсяг фінансового результату після оподаткування;

X_1 – обсяг відрахувань до резервів;

X_3 – обсяг інвестиційного портфелю.

Таким чином, дане рівняння свідчить, що збільшення обсягу відрахувань до резервів на 1 млн. грн. призведе до зменшення чистого фінансового результату банківської системи на 0,445 млн. грн., тоді як зростання обсягу інвестиційного портфелю на 1 млн. грн., сприятиме збільшення чистого прибутку банківської системи на 0,041 млн. грн. Результати дослідження свідчать, що протягом останніх п'яти років обсяги резервування несуть негативний вплив на чистий фінансовий результат банківської системи. Варто зазначити, що такий вигляд рівняння регресії пов'язаний з аномаліями в результатах діяльності банківської системи в перший рік воєнного стану, коли банківська система була вимушена суттєво збільшити свої резервні фонди, що негативно вплинуло на її прибуток. Разом з цим, в наступному році рівень резервування суттєво зменшився, що сприяло зменшенню загальної суми витрат і як наслідок збільшенню чистого фінансового результату. Говорячи ж про роль інвестиційного портфелю в рівнянні регресії, то вона пояснюється збільшенням частки цінних паперів, зокрема ОВДП та депозитних сертифікатів НБУ, в структурі активів банківської системи України протягом всього досліджуваного періоду.

Отримані результати можна вважати адекватними, зважаючи на значення коефіцієнтів F-значимість (0,098) та P-значення для Y-змінною (0,091) та коефіцієнту X_1 (0,058). Тоді як, P-значення для коефіцієнту X_3 є більшим за необхідне і вказує на наявність високої ймовірності помилки.

Розглядаючи коефіцієнти, що характеризують рівень кореляції в моделі, то їх значення вказують на високий взаємозв'язок в ній. Наприклад, множинного R, який характеризує загальний рівень зв'язку в моделі, складає (0,949), що є достатнім значенням, щоб говорити про правильність такої моделі. Разом з цим,

спостерігається досить високе значення коефіцієнту R-квадрат (0,902), відповідно до нього обсяг фінансового результату банківської системи України пояснюється обраними факторами на 90,2%. Детальні результати кореляційно-регресивного аналізу представлені у Додатку Д.

Зважаючи на економічну сутність даного дослідження, не можливо розраховувати на високий рівень достовірності проведених розрахунків, особливо в умовах суспільно-економічної кризи і військового стану в країні, коли поточна ситуація може кардинально змінюватись під впливом численної кількості внутрішніх та зовнішніх факторів. Тому на сьогодні, складову перспективності не можна вважати ключовим фактором високоефективної банківської системи, на відміну від складових надійності, яка включає стійкість і стабільність.

Отже, за результатами проведених досліджень складових ефективності функціонування банківської системи України, можна зробити декілька висновків. Прибутковість банківської системи досить сильно залежить від впливу зовнішніх факторів, наприклад військовий стан, який несе за собою негативні наслідки на економіку України. Національний банк, приймаючи заходи щодо збереження стабільності функціонування економіки, може вживати ряд заходів, які дещо знизять рентабельність діяльності банківських установ. Разом з цим слід говорити, що існування подібних ризиків банківської діяльності є стимулом для розвитку нових напрямків діяльності банків. Наприклад, інвестиційна діяльність, значимість якої суттєво зросла протягом досліджуваного в роботі періоду, що було підтверджено за результатами кореляційно-регресійного аналізу. Говорячи про результати оцінки надійності банківської системи, то можна зробити висновок, що фактична ситуація в банківській системі є стабільно-стійкою. Разом з цим, проведені дослідження вказують, що в банківській системі України існує потенційний ризик зменшення фінансової стійкості в наслідок зменшення частки власних фінансових ресурсів в структурі пасивів системи. Така тенденція може негативно вплинути на ефективність функціонування банківської системи, особливо під час воєнного стану і соціально-економічної кризи, яка спостерігається в країні протягом вже досить довгого періоду. Одним з потенціальних рішень щодо

покращення ситуації з фінансовою стійкістю банківської системи є підвищення загальносистемних вимог щодо додаткового резервування на час воєнного стану задля забезпечення стабільного функціонування банківського сектору і економіки в цілому. Одним із джерел резервування можуть стати кошти отримані у вигляді прибутку від проведеної діяльності. Дослідження останньої складової ефективності функціонування банківської системи вказало, що такий параметр не можна вважати достатньо актуальною в умовах воєнного стану на відміну від надійності, яка включає стійкість і стабільність поточного функціонування банківської системи України. Проте, зважаючи на те, що банківський сектор повернувся до довоєнного рівня прибутковості лише за один рік, варто акцентувати увагу на високу перспективність функціонування банківської системи України.

ВИСНОВКИ

За результатами проведених теоретичних та практичних досліджень відповідно до визначених завдань роботи можна зробити наступні висновки:

В Україні функціонує дворівнева банківська система: перший рівень представлений Національним банком України, який виконує функції державного регулятора всього фінансового сектора країни, на нього покладена низка функцій, виконання яких є обов'язковою умовою вискоелективної банківської системи; на другому рівні проводять свою діяльність комерційні банківські установи, які мають на меті отримання прибутку. Ефективність банківської системи є досить розгалуженим поняття і має свій вплив на всю фінансово-економічну систему країни. Вплив на цю категорію мають численні зовнішні та внутрішні фактори. Банківську систему можна вважати вискоелективною за підтримки нею високого рівня її складових: прибутковість; надійність, яка включає стійкість та стабільність; перспективність.

Протягом всього аналізованого періоду зменшується загальна кількість банківських установ, проте це не пов'язано з відтоком капіталу із банківського сектора, а навпаки загальний обсяг активів банківської системи невинно зростає, навіть під час воєнного стану. Таким чином, зменшення кількості банківської установ пов'язане з її очищенням під час воєнного стану, що говорить про високий рівень впливу Національного банку на систему.

Дослідження механізму залучення коштів показало, що банківська система має особливості щодо структури пасивів: близько 90% всіх фінансових ресурсів є залученими, тоді як лише 10% є власним капіталом банківських установ. Власні фінансові ресурси банківських установ виконують роль буферу безпеки, який є джерелом резервних фондів банків. Разом з цим в структурі залучених коштів більшу частину займають кошти клієнтів, які представлені депозитами залученими від фізичних (48,3%) та юридичних осіб (51,7%).

Джерелом отримання прибутку банківських установ є активні операції. На сьогодні, в цих операціях слід виділяти кредитну та інвестиційну діяльність щодо яких і відбулися зміни протягом досліджуваного періоду. Починаючи з 01.01.2020 обсяги коштів наданих у вигляді кредитів фізичним або юридичним особам зменшувались кожного року, особливого зменшення вони зазнали під час воєнного стану. Тоді як, в цей самий період зростає частка активів представлених цінними паперами, на разі саме інвестиційна діяльність є основним джерелом прибутку банківських установ. Така тенденція не є чимось новим для світової економічної практики, вона називається «захоплення регулятора». Ці зміни говорять про проблеми щодо кредитно-грошового регулювання і є негативним явищем для країни. Власне збільшення прибутковості банківського сектора за рахунок вкладання у фінансові інструменти, шкодить виконанню завдань економічної системи, наприклад, задоволення суспільних інтересів, що призводить до зменшення ефективності банківської системи. Проте, задля забезпечення виконання банківськими установами своїх суспільних обов'язків, держава використала додаткове оподаткування, як наслідок у 2023 році банківські установи сплатили податок на надприбуток у розмірі 50% від обсягу чистого фінансового результату.

Говорячи про додатково визначені особливості щодо функціонування банківської системи України, слід виділяти: в перший рік повномасштабного вторгнення банківські установи збільшили обсяги резервування більш ніж у 35 разів; за результатами 2023 року банківська система повернулася до довоєнного рівня прибутку, незважаючи на додаткове оподаткування; більше 50% активів банківської системи належать державним установам; не дивлячись на сучасні умови щодо функціонування банківських установ, частка непрацюючих кредитів в системі не мала суттєвого зростання і залишається прийнятною.

Розрахунок економічної нормалі ефективності банківської системи вказав на її загальну прибутковість (темпи зростання доходів протягом періоду є вищими за темпи зростання витрат), проте спостерігаються деякі проблеми з потенційною

стійкістю системи, що виявляється у переважанні темпів зростання зобов'язань банківської системи над темпами зростання власного капіталу.

Оцінка ефективності функціонування банківської систем проводилась на основі аналізу її складових: прибутковість; надійність; перспективність.

Загальне дослідження прибутковості показало, що протягом розглянутого періоду банківська система України залишалась рентабельною, з суттєвими проблемами під час першого року повномасштабного вторгнення російської федерації. Перші три місяці воєнних дій (01.04.2022-01.07.2022) банківська система взагалі була збитковою, проте починаючи з липня 2022 року ситуація змінилася, за рахунок загальної стабілізації ситуації в країні. Також слід відмітити, що в 2022 році діяльність іноземних банків була збитковою, тоді як приватні та державні банківські установи змогли підтримувати свою діяльність рентабельною.

Дослідження надійності як складової ефективності банківської системи на основі аналізу нормативів, що регулюються Національним банком, та додаткових коефіцієнтів фінансової стійкості вказало на стабільно-стійкий стан банківської системи. Разом з цим, існує потенційний ризик зменшення фінансової стійкості банківської системи, що пов'язано зі зменшенням частки власного капіталу в структурі пасивів. Таким чином, банківська установи мають розглянути можливість потенційного спрямування нерозподіленого прибутку до резервних фондів в системі їх власного капіталу.

Кореляційно-регресійний аналіз, який став інструментом оцінки перспективності банківської систем, вказав, що відрахування до резервів несуть негативний вплив на фінансовий результат системи, тоді як збільшення інвестиційного портфелю призводить до зростання прибутків системи. Проте, також варто відзначити, втрата додаткових територій та загострення економічних проблем, може негативно впливати на достовірність проведених розрахунків.

На сьогодні забезпечення високої ефективності функціонування банківської системи України залежить від збалансованості між прибутком та обсягами резервування банківських установ. Переважання одного з цих чинників призведе до проблем з іншим: спрямування всіх фінансових ресурсів до активних операцій

негативно вплине на рівень фінансової стійкості, тоді як надмірне збільшення резервних фондів призведе до зменшення прибутковості діяльності.

Зважаючи на те, що виконання покладених на банківську систему функцій є необхідною умовою для оцінки її функціонування як високоефективне, НБУ має забезпечити зростання частки кредитного портфелю в структурі активів. Переважаюча роль впливу інвестиційної діяльності на прибуток банківської системи є наслідком кризи грошово-кредитного регулювання, в результаті чого банківський сектор не забезпечує задоволення суспільних інтересів – кредитування. Одним з варіантів щодо вирішення такої проблеми є зменшення обсягу державних облігацій, які наразі займають лівову частку в структурі інвестиційного портфелю банківських установ, в наслідок високої прибутковості. Проте, в такому разі для Міністерства фінансів України виникне проблема щодо покриття дефіциту державного бюджету. Таким чином, це питання також потребує збалансованості, яка могла б забезпечити одночасно високу рентабельність банківської діяльності, збільшення обсягу наданих кредитів, які не мають такого рівня прибутковості для банків в порівнянні з державними облігаціями та необхідністю підтримки державного бюджету.

Отже, за умови покращення системи управління банківськими ризиками шляхом запровадження збільшених вимог щодо обсягу резервування разом з підтримкою високого рівня прибутковості, наприклад, за рахунок стимулювання розвитку кредитування та контролем за рівнем впливу інвестиційного портфелю на діяльність банку зі сторони НБУ, банківську систему України можна буде вважати абсолютно ефективною.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ДЖЕРЕЛ

1. Vedantu. Functions of Central Bank – Explanation, Importance and FAQs. VEDANTU. URL: <https://www.vedantu.com/commerce/functions-of-central-bank> (date of access: 09.05.2024).
2. Gemini. URL: <https://gemini.google.com/app> (date of access: 09.05.2024).
3. Google Trends. URL: <https://trends.google.com.ua/trends/> (date of access: 11.05.2024).
4. Correlation and regression. The BMJ | The BMJ: leading general medical journal. Research. Education. Comment. URL: <https://www.bmj.com/about-bmj/resources-readers/publications/statistics-square-one/11-correlation-and-regression> (date of access: 23.05.2024).
5. Statistics review 7: Correlation and regression. PubMed Central (PMC). URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC374386/> (date of access: 23.05.2024).
6. Alber, Nader and Elmofty, Mayssa and Kishk, Israa and Sami, Reda, Banking Efficiency: Concepts, Drivers, Measures, Literature and Conceptual Model (January 5, 2019). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3310982>.
7. Maxim Korneyev, Ivan Berezniuk, Volodymyr Dzhyndzhoian, Natalia Nebaba and Sergiy Voytov (2022). Efficiency assessment of banking systems' performance. Banks and Bank Systems, 17(3), 72-88. doi:10.21511/bbs.17(3).2022.07
8. Банківська система. ВУЕ. URL: https://vue.gov.ua/Банківська_система (дата звернення: 08.05.2024).
9. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III : станом на 1 жовтня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 08.05.2024).
10. Мордань Є. Ю. Визначення сутності поняття «банківська система» та її елементів як об'єктів державного регулювання. Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Економічні науки. 2016. № 2 (7). URL:

<https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream->

[download/123456789/51053/1/Mordan_banking.pdf](https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/51053/1/Mordan_banking.pdf) (дата звернення: 09.05.2024).

11. Банківська система: навчальний посібник / [Ситник Н.С., Стасишин А.В., Блащук-Девяткіна Н.З., Петик Л.О.] ; за заг. ред. Н. С. Ситник.- Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. – 580 с.
12. Про національний банк України: Закон України від 1999 р. № 29 : станом на 1 січня 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text> (дата звернення: 10.05.2024).
13. Банківська система : навчальний посібник / Ю. Є. Холодна, О. М. Рац. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 316 с.
14. Сенищ І. Соціальна ефективність банківського сектора. 2008. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/56217/1/Senyshch_social_efficiency (дата звернення: 12.05.2024).
15. Хайлук С. О. Поняття ефективності банківської системи та методи її оцінки. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2014. № 1. С. 191-198. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fkd_2014_1_25 (дата звернення: 12.05.2024).
16. Коваленко В., Коренева О. Ефективність банківської системи в умовах глобальної конкуренції. 2015. С. 140-145. URL: <https://api.core.ac.uk/oai/oai:dspace.oneu.edu.ua:123456789/3319> (дата звернення: 12.05.2024).
17. Кишакевич Б. Ю., Мажаров Д. В. Оцінювання ефективності масштабу діяльності українських банків за допомогою DEA-аналізу. Проблеми економіки. 2018. Т. 4, № 38. С. 233-240. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2018-4-233-240> (дата звернення: 12.05.2024).
18. Прасолова С. П. Ефективність банківської системи України як основний індикатор зміцнення її безпеки. Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. Економічні науки. 2010. № 2 (41). С. 169–177.
19. Забчук Г. Фактори впливу на ефективність банківської системи України та шляхи її відновлення. 2019. С. 181–185. URL:

- <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/39559/1/181-185%203абчук.pdf> (дата звернення: 12.05.2024).
20. Довгань Ж. Підвищення ефективності діяльності банківських установ. Світ фінансів. 2018. Вип. 3 (56). С. 92–103. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/33654/1/Довгань.pdf> (дата звернення: 12.05.2024).
21. Погорелова Т. До питання статистичного оцінювання ефективності банківської системи України. Вісник соціально-економічних досліджень. 2012. № 4. С. 73–79. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsed_2012_4_13 (дата звернення: 15.05.2024).
22. Офіційний веб-сайт. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 16.05.2024).
23. Інформаційний портал Міністерство фінансів України. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/> (дата звернення: 16.05.2024).
24. Слущкий Б. Як війна змінила роботу банківської системи України. УНІАН. Інформаційне агентство. 2022. Режим доступу: <https://www.unian.ua/economics/finance/viy-na-v-ukrajini-yak-zminilas-robot-a-bankivskoj-i-sistemi-11964504.html> (дата звернення: 12.05.2024).
25. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування банків та інших платників податків : Закон України від 21.11.2023 р. № 3474-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3474-20#Text> (дата звернення: 20.05.2024).
26. Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення зміни до підрозділу 4 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування банків : Постанова Верхов. Ради України від 19.10.2023 р. № 3423-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3423-20#Text> (дата звернення: 20.05.2024).
27. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Постанова Нац. банку України від 28.08.2001 р. № 368 : станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text> (дата звернення: 20.03.2024).

28. Заславська О. Оцінка ефективності депозитної політики АТ КБ «Приватбанк». Приазовський економічний вісник. 2020. №1 (18). С. 239–243. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2020/1_18_ukr/44.pdf (дата звернення: 21.05.2024).
29. Табенська Ю. Аналіз та оцінка якості кредитного портфелю банку. Young Scientist. 2018. № 8 (60). С. 397–399.
30. Слободянюк І. Г. Фінансова стійкість банку: оцінка та шляхи здійснення : магістерська робота. Вінниця, 2019. 106 с.

29.06.2024

(підпис)

Артем Сергєєв

ДОДАТОК А

СТРУКТУРА БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

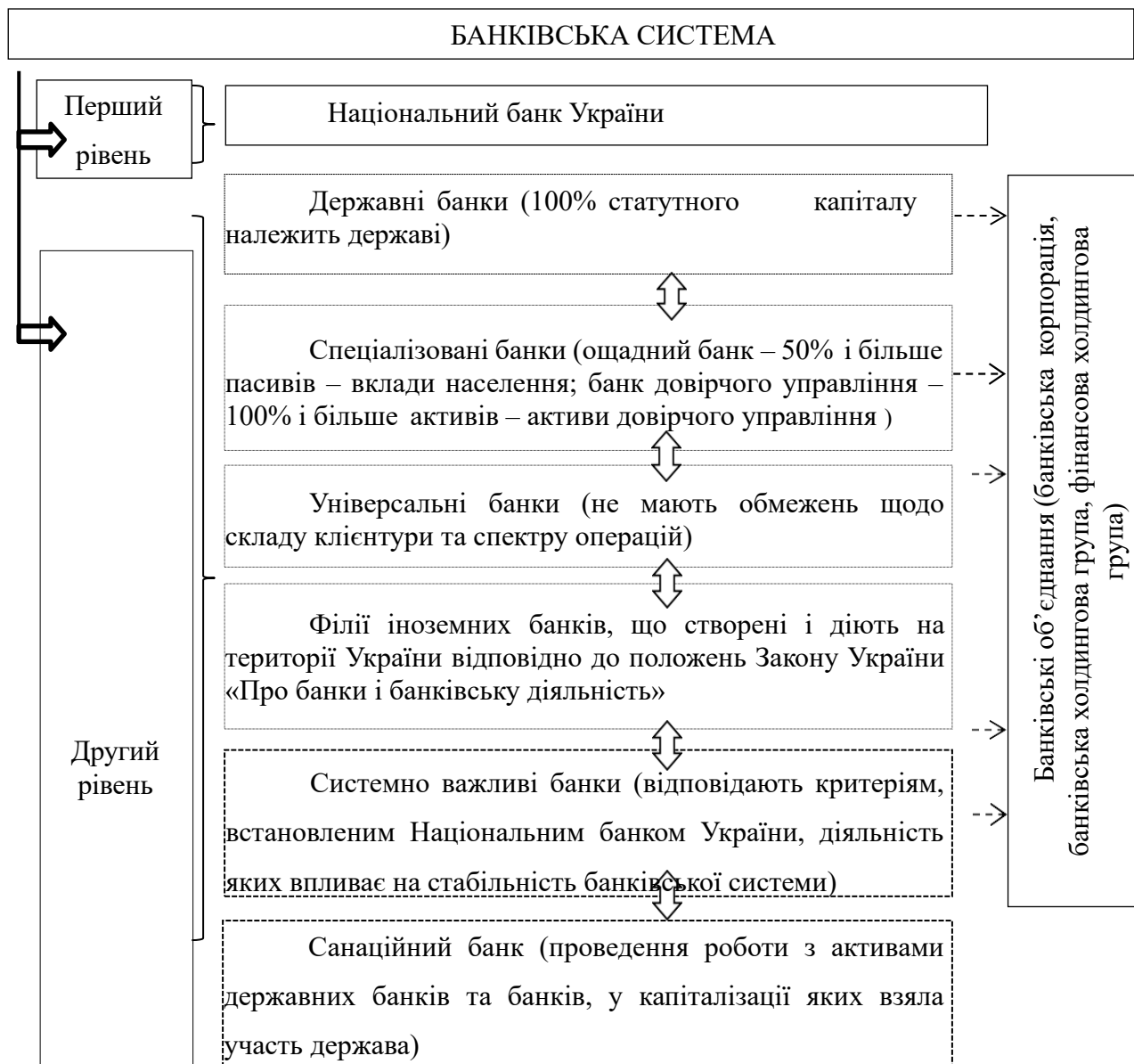

Рисунок А.1 – Структура банківської системи України

Джерело: систематизовано та складено автором на основі [10]

ДОДАТОК Б

СКЛАДОВІ ЕЛЕМЕНТИ, ЩО ВХОДЯТЬ ДО ЕФЕКТИВНОСТІ

БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ТА ЇХ СУТНІСТЬ

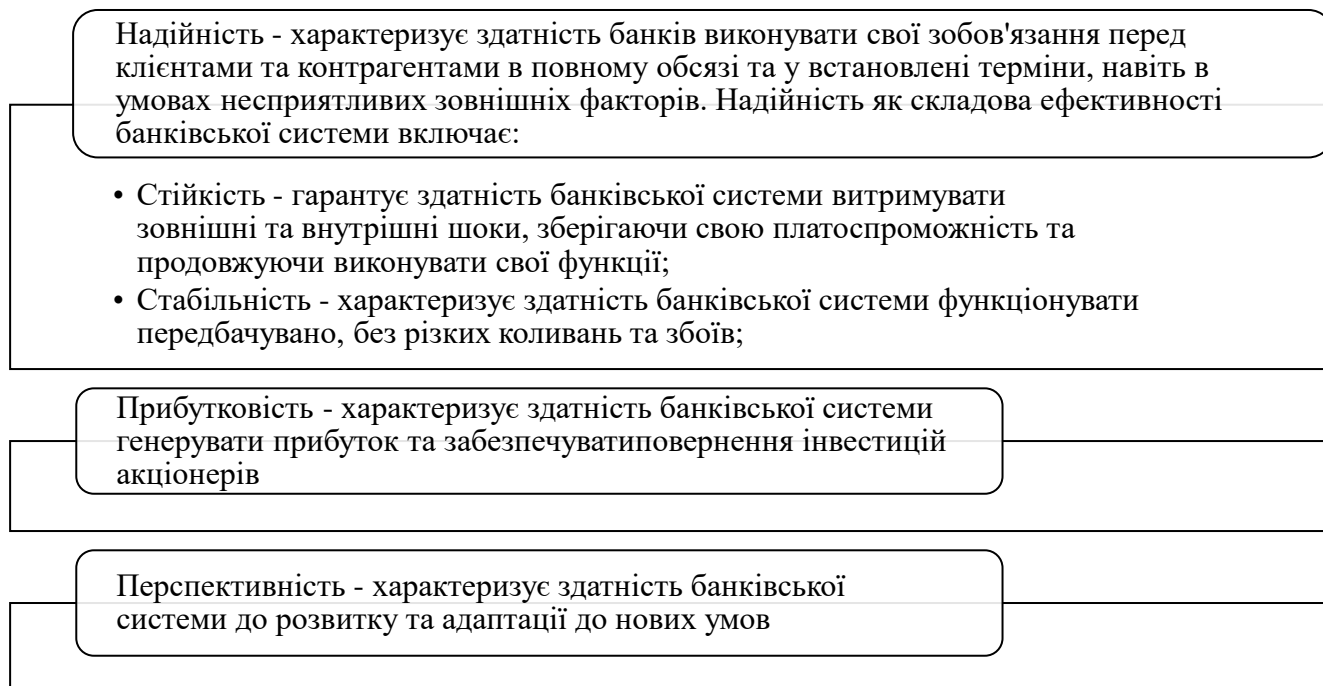

Рисунок Б.1 – Складові елементи, що характеризують ефективність банківської системи

Джерело: систематизовано та складено автором на основі [15]

ДОДАТОК В

СТРУКТУРА АКТИВІВ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Таблиця В.1 – Динаміка складу та структури активів банківської системи України за період 01.01.2020-01.01.2024

Показник	Період				
	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024
Склад, млн. грн.					
Грошові кошти та їх еквіваленти	1 325 126	1 110 495	1 106 372	1 566 572	2 926 566
Фінансові активи	1 559 711	1 921 142	1 785 036	1 922 644	1 948 717
Кошти в інших банках	1 482 778	2 208 652	2 323 957	3 646 531	4 030 943
Кредити та заборгованість клієнтів	5 621 614	5 958 814	7 668 390	6 868 718	6 883 758
Цінні папери	3 792 186	5 936 739	6 513 191	8 254 497	12 502 554
Інші активи	1 151 562	1 092 564	1 135 376	1 257 818	1 135 517
Всього	14 932 978	18 228 405	20 532 323	23 516 780	29 428 055
Структура, %					
Грошові кошти та їх еквіваленти	8,9	6,1	5,4	6,7	9,9
Фінансові активи	10,4	10,5	8,7	8,2	6,6
Кошти в інших банках	9,9	12,1	11,3	15,5	13,7
Кредити та заборгованість клієнтів	37,6	32,7	37,3	29,2	23,4
Цінні папери	25,4	32,6	31,7	35,1	42,5
Інші активи	7,7	6,0	5,5	5,3	3,9
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: розраховано і складено на основі звітності Національного банку України [22]

ДОДАТОК Г

МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ КОЕФІЦІЄНТІВ ЩОДО ОЦІНКИ

ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Таблиця Г.1 – Методика розрахунку коефіцієнтів, що характеризують ефективність управління кредитним портфелем банківської системи

Коефіцієнт	Методика розрахунку
Коефіцієнт покриття кредитного портфелю власними капіталом	Власний капітал/Кредитний портфель
Коефіцієнт використання залучених коштів в кредитному портфелі	Власний капітал/Зобов'язання
Коефіцієнт якості кредитного портфелю	Сформований резерв/Кредитний портфель
Коефіцієнт активності використання коштів клієнтів в кредитному портфелі	Кредитний портфель/Кошти клієнтів
Коефіцієнт кредитної активності	Кредитний портфель/ Активи

Джерело: систематизовано та складено автором на основі [28]

Таблиця Г.2 – Методика розрахунку коефіцієнтів, що характеризують стабільність депозитної політики

Коефіцієнт	Методика розрахунку
Генеральний коефіцієнт надійності	Власний капітал/Зобов'язання
Ефективність операцій з процентними коштами	Процентні доходи/Процентні витрати
Чиста процентна маржа	(Процентні доходи – Процентні витрати)/Активні доходи
Коефіцієнт співвідношення кредитів і зобов'язань	Кредитний портфель/Зобов'язання
Крос-коефіцієнт	Зобов'язання/Робочі активи

Джерело: систематизовано та складено автором на основі [29]

Таблиця Г.3 – Методика розрахунку коефіцієнтів, що характеризують загальний рівень фінансової стійкості банківської системи

Коефіцієнт	Методика розрахунку
Коефіцієнт фінансового важеля	Зобов'язання/Власний капітал
Коефіцієнт участі капіталу у формуванні ділових активів банку (достатність капіталу)	Власний капітал/Активи
Коефіцієнт захищеності дохідних активів	Капіталізовані активи/Власний капітал
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	Активи/Акціонерний капітал

Джерело: систематизовано та складено автором на основі [30]

ДОДАТОК Д

РЕЗУЛЬТАТИ КОРЕЛЯЦІЙНО-РЕГРЕСИВНОГО АНАЛІЗУ

Таблиця Д.1 – Масив даних для проведення кореляційно-регресійного аналізу, млн. грн.

Період	Відрахування до резервів	Інвестиційний портфель	Чистий фінансовий результат
	X ₁	X ₃	Y
1	107 137	3 792 186	583 562
2	310 369	5 936 739	397 267
3	34 480	6 513 191	773 757
4	1 212 043	8 254 497	219 213
5	1174 109	12 502 554	865 452

Таблиця Д.2 – Результати кореляційно-регресійного аналізу

	Коефіцієнти	Стандартна похибка	t-статистика	P-Значення	Нижнє 95%	Верхнє 95%
Y-перетин	445516,6	145109,5	3,070209	0,091725	-178839,3	1069872,4
X ₁	-0,4911	0,123615	-3,972897	0,057907	-1,022985	0,040763
X ₃	0,0409	0,018267	2,240740	0,154342	-0,037664	0,119525

Таблиця Д.3 – Регресійна статистика

Коефіцієнт	Значення
Множинний R	0,9495757
R-квадрат	0,9016941
Нормативний R-квадрат	0,8033881
Стандартна похибка	117703,6
Спостереження	5

Таблиця Д.4 – Результат дисперсійного аналізу

	Df	SS	MS	F	Значущість F
Регресія	2	2,54149E+11	1,27075E+11	9,172326495	0,098305928
Залишок	2	27708275250	13854137625		
Усього	4	2,81858E+11			

ДОДАТОК Е
ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ ЗА ПЕРІОД 01.01.2020-01.01.2024

Таблиця Е.1 – Динаміка частини «Активи» банківської системи України за період 01.01.2020-01.01.2024, млн. грн.

Показник	Період				
	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024
Грошові кошти та їх еквіваленти	1325126	1110495	1106372	1566572	2926566
у тому числі готівкові кошти	563027	731726	753734	747586	797568
у тому числі банківські метали	3694	5717	3837	1559	1197
у тому числі резерви за готівковими коштами та банківськими металами, наявність яких є непідтвердженою	-2871	-3114	-946	-7532	-7141
у тому числі кошти в НБУ	761260	376149	349732	824947	2134931
Фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	1559711	1921142	1785036	1922644	1948717
У т.ч. що рефінансуються НБУ	1548323	1893690	1764490	1853568	1903545
Кошти в інших банках	1482778	2208652	2323957	3646531	4030943
резерви під знецінення коштів в інших банках	-49539	-55525	-5679	-14427	-21061
Кредити та заборгованість клієнтів	5621614	5958814	7668390	6868718	6883758
у тому числі кредити та заборгованість юридичних осіб	4195775	4472624	5666418	5526088	5287370
у тому числі резерви під знецінення кредитів та заборгованості юридичних осіб	-4071160	-3137732	-2560717	-2736613	-2735255
у тому числі кредити та заборгованість фізичних осіб	1425840	1486190	2001972	1342630	1596388
у тому числі резерви під знецінення кредитів та заборгованості фізичних осіб	-641526	-509424	-424359	-756802	-629509
Цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	2085891	3077406	3359677	2707232	4564776
у т.ч. що рефінансуються НБУ	1971946	2955218	3308182	2646953	4139096
резерви під знецінення цінних паперів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	-47439	-56102	-10260	-62742	-162822
Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю	1706296	2859333	3153514	5547265	7937778
резерви під знецінення цінних паперів, які обліковуються за амортизованою собівартістю	-4261	-6091	-6189	-27748	-61948
у т.ч. що рефінансуються НБУ	1666248	2656871	3098171	5319113	7295097
Інвестиції в асоційовані та дочірні компанії	4232	3001	3101	2676	2926
Інвестиційна нерухомість	156361	121813	84170	57932	60871

Продовження таблиці Е.1

Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	35077	75680	107322	155570	23205
Відстрочений податковий актив	32683	30632	31753	49964	44050
Основні засоби та нематеріальні активи	461169	483209	482739	444841	484086
Інші фінансові активи	328188	247056	302465	418939	376661
резерви під інші фінансові активи	-60883	-58003	-38080	-35844	-33148
Інші активи	133852	131172	123826	127897	143718
резерви під інші активи	-5287	-4753	-4691	-9455	-7273
Чисті активи, усього	14932978	18228405	20532323	23516780	29428055

Джерело: Складено на основі звітності Національного банку України [22]

Таблиця Е.2 – Динаміка частини «Зобов'язань» банківської системи України протягом періоду 01.01.2020-01.01.2024, млн. грн.

Показник	Період				
	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024
Кошти отримані від НБУ	78249	618536	956015	381459	24827
Кошти банків	302937	304900	360958	212186	207896
Кошти клієнтів	10970808	13773863	15395956	19312589	24359597
у тому числі кошти суб'єктів господарювання та небанківських фінансових установ	5250417	6811951	7998447	9427135	13218966
у тому числі кошти на вимогу	4042270	5154135	6443206	7812797	9999499
у тому числі кошти фізичних осіб	5521154	6818921	7268979	9332403	10842807
у тому числі кошти на вимогу	2154526	3375389	4128718	6065849	6946597
Фінансові зобов'язання, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	845	4901	2059	10415	5190
Боргові цінні папери, емітовані банком	4396	5090	6330	211	885
Інші залучені кошти	779817	686450	535878	499830	543380
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	9923	8619	21342	46442	523174
Відстрочені податкові зобов'язання	11938	10002	8125	6039	16918
Резерви за зобов'язаннями	73818	167339	74922	107118	102763
Інші фінансові зобов'язання	447091	296633	361921	520232	407382
Інші зобов'язання	136868	158478	169711	157992	192326
Субординований борг	117082	98999	83966	103870	75750
Усього зобов'язань	12933772	16133809	17977182	21358382	26460088

Джерело: Складено на основі звітності Національного банку України [22]

Таблиця Е.3 – Динаміка частини «Капітал» банківської системи України за період 01.01.2020-01.01.2024, млн. грн.

Показник	Період				
	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024
Статутний капітал	4 686 697	4 793 370	4 814 239	4 061 852	4 046 154

Продовження таблиці Е.3

Емісійні різниці	140 952	142 081	148 207	145 447	145 407
Незарєєстрований статутний капітал	20 425	5 950	1 112	8 354	1 358
Інший додатковий капітал	-1 176	-458	4 417	-29	-254
Резервні та інші фонди банку	217 160	254 263	333 486	426 024	462 426
Резерви переоцінки	214 724	190 612	150 380	1 273	214 070
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-3 279 576	-3 291 222	-2 896 700	-2 484 521	-1 901 195
Усього власного капіталу	1 999 206	2 094 596	2 555 141	2 158 399	2 967 967

Джерело: Складено на основі звітності Національного банку України [22]

Таблиця Е.4 – Фінансові результати банківської системи України за період 01.01.2020-01.01.2024, млн. грн.

Показник	Період				
	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024
Процентні доходи	1529542	1477429	1687456	2170526	3045019
доходи від операцій з юридичними особами	1076914	531418	548970	728268	914898
доходи від операцій з фізичними особами	452628	500249	572298	555163	513551
доходи від операцій з цінними паперами	0	445762	566189	887095	1616569
Процентні витрати	740624	628948	510975	653578	1030491
витрати від операцій з юридичними особами	398108	301943	286068	466882	706476
витрати від операцій з фізичними особами	330345	315443	214950	177141	315296
інші процентні витрати	12170	11561	9957	9555	8718
Чистий процентний дохід/(Чисті процентні витрати)	788918	848481	1176482	1516948	2014528
Комісійні доходи	620569	706402	931622	856221	970876
Комісійні витрати	180959	241318	351856	354494	469452
Чистий комісійний дохід/(Чисті комісійні витрати)	439610	465084	579766	501728	501424
Торговий результат	162254	215070	-769	434823	302635
результат від переоцінки	124418	-116339	32316	-81116	-28121
результат від операцій з купівлі-продажу	88465	68784	107302	348052	285684
результат від операцій з фінансовими активами та зобов'язаннями	-50629	262625	-140386	167887	45072
Інші операційні доходи	81470	68129	74882	81259	98998
Інші доходи	37188	34682	45441	32662	45007
Всього доходів	1509441	1631447	1875802	2567420	2962591
Відрахування до резервів:	107137	310369	34480	1212043	174109
чисте (збільшення) зменшення резервів під знецінення кредитів та коштів в інших банках	-1212	-630	1070	12472	8081
чисте (збільшення) зменшення резервів під заборгованість за наданими кредитами клієнтам	110439	210942	88079	1073834	18537
чисте (збільшення) зменшення резервів під знецінення за дебіторською заборгованістю банку	-110	3096	857	12479	4234

Продовження таблиці Е.4

чисте (збільшення) зменшення резервів під банківські резерви на покриття ризиків і втрат	4701	85247	-56858	38693	-876
чисте (збільшення) зменшення резервів під знецінення цінних паперів	-6681	11714	1333	74565	144133
Адміністративні та інші операційні витрати	771056	885704	1003921	1062604	1188512
заробітна плата персоналу	302169	330436	375178	381065	419930
нарахування на фонд заробітної плати	58178	64870	72577	76962	80324
інші витрати на персонал	21896	22311	21994	38636	32466
витрати на утримання основних засобів	125666	149660	169060	166514	205773
експлуатаційні та господарські витрати	39586	38860	42411	41995	44869
витрати на рекламу і маркетинг	10188	9465	13607	5558	9559
витрати на оренду	11821	10047	8879	7525	8527
інші адміністративні та операційні витрати	201552	260055	300216	344349	387065
Всього витрат	878193	1196073	1038401	2274647	1362622
Прибуток/(збиток) до оподаткування	631248	435374	837400	292773	1599970
Витрати на податок на прибуток	47686	38107	63644	73560	734518
Прибуток/(збиток) після оподаткування	583562	397267	773757	219213	865452

Джерело: Складено на основі звітності Національного банку України [22]